

Ikas komunitatea: Eskolako ateak zabaldu mundua sartzeko

Lost in Bilbao:
Kultur TBa sarean

Duñike
Agirrezabalaga (EB):
"Madrazok tranpa egin du"

ARGIA

ARGIA

2008ko maiatzaren 18a | LXXX urtea | 2.137 zenbakia | 3,70 euro

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

Kutsadura kimikoa Arriskua sukalderraino

ONGIETORRI ARGIAra

ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat **gunea@argla.com**
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

- 4 Deabruaren abokatua: Itxaso Arana.**
Fermín Etxegoien.

Pertsonaia

- 10 Ainhoa Alberdi: "Publikorik gabe ez dago antzerkirik".** Uxue Alberdi.

Iritziak

- 20 Ur Apalategi. Ttakun (h)errenka.**
Gero gerokoak, orain...
- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
- 22 Xabier Etxaniz Erle.** Bolognako aukera.
Andoni Mujika. Innovation.
- 23 Agurtzane Intxaurrea.** Kaxoi barruko istorioak...
Joxemari Ostolaza. Maite izan ditut.
- 24 Bertso berriak. Gure bost ezaugarri jarriak.**
Andoni Egaña.

Erdiko kaiera

- 25 Lost in Bilbao: Hirian ezer ez galtzeko.** Ander Egiluz.
- 30 Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
- 31 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
- 34 Ezpalak.** Jon Torner.
- 35 Abarrak.** Mikel Garcia.
- 36 Ihesi: XIV Orduko gozamenak.** Gorka Azkarate.
- 38 Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 44 Iulen Urbiola, Nafarroako Euskara Kultur Elkargoko zuzendaria:**
"2000ko dekretua ia egun batetik besterako autzerapauso latza izan zen"
Onintza Irureta.
- 46 Bero-beroan.** Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
- 48 Net Hurbil. XXI.eko gosearen mekanismoak eta onuradunak.** Pello Zubiria.

Azkena

- 50 Jose Inazio Ansorena.** Han urrun etxe pospola.

5 | Kutsadura kimikoa | Mikel Garcia

Inguratuta gaude: substantzia kimikoak gure eguneroko bizitzaren arlo ia guztietan erabiltzen ditugu, konturatu ere egin gabe. Substantziok sor ditzaketan kalteak ikusita, industria kimikoa arautzeari ekin dio Europar Batasunak. Adostutako legea, ordea, hankamotz geratzen da batzuen ustez.

16 | Ikas komunitatea: Mundua ikastetxera

Unai Brea

29 | Andoni Tolosa "Morau"-rekin solasean

Gorka Bereziartua

41 | Duñike Agirrezabalaga | Mikel Asurmendi

Maiatzaren 31ko eta ekainaren 1eko asteburuan burutuko du Ezker Batua alderdiak VIII. Biltzarra, Bilbon. Horren atarian, Donostiako zinegotzi Duñike Agirrezabalagarekin mintzatu gara, alderdiaz eta udalgintzaz.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lander Arbelaitz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Karlos Corbella.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

kutxa

“Nire lanean usaimena ez da garrantzitsuena, memoria baizik”

Itxaso Arana | Urrezko sudurra

Bilbon jaio eta Getxon bizi. Bordelen ikasi zuen eta sumiller profesionala da. 2003an Urrezko Sudurra saria eman zioten, bere ibilbide profesionaleko garrantzitsuena.

FERMIN ETXEGOIEN
Argazkia: Iñigo Azkona

Orduan Urrezko Sudurra zara... Beti antzeko txistek entzuteaz gogaituta al zaude?

Egia esan bada apur bat gogaikarria, beti txiste erraz berbera entzun behar. Saria horrela deitzen da erabiltzen dugun zentzumen bakarra usaimena delako.

Azken urtean lanean ikasi duzun zerbait?

Zinez harrigarria da zenbat bodega eta zenbat ardo mota ateratzen diren urtero. Berrikuntza guztiez jabetzea ia ezinezkoa da.

Jolastoky jatetxean egiten duzu lan... Nork zioen jateko gauzekin ezin dela...?

Jolastu... Halere Adria jauna lanean ikusi ostean kontrakoa pentsatu behar da. Egun janariaz jolastu egiten da, eta asko. Bai elaboreazioan, baita aurkezpenean ere. Bordeleko ardoak lata barruan sartzen dituzte, adibidez. Badira ia alkoholik gabeko ardoak ere.

Negurin usaimen hobea daukazue?

Nire lana ez da usaimen kontua, usaimen memoria kontua baizik.

Ba al da sumillerren sindikaturik?

Ez dakit existitzen ote den. Halere badaukagu sumillerren elkarte.

Zenbat ardo on edan daiteke plazera apurtu gabe?

Ez dago neurri jakinik. Gutariko bakoitza parametro berezietan aritzen da.

Batzuetan ardoari buruz asko dakidala iruditzen zait... tabernetan ematen dituzten “kriantzak” edangaitzak egiten zaizkidalako! Tabernak ez dira dastaketa egiteko toki egokia, zarata eta kea etsai dauzkagulako. Bertan ematen dizuten kriantza ez bazaizu gustatzen, beste ardo desberdin bat eskatu eta probatu beharko zenuke. Egun ardoaren kalitatea ona da ia edozein etxetan.

Mesedez, ihes egin aurretik gomenda egizkidazu marka eta urte egokiak. Nire ahalmen ekomomikoaren arabera, noski!

Oso zaila zait marka jakina gomendatzea. Hasteko ardoaren jatorria hautatu beharko zenuke. Gero zuri, gorri ala beltz nahi ote duzun. Ondoren mahats tipoa letorke. Bukatzeko, ea urtekoa, kriantza ala erreserba...

Poteoan ibiltzen zara?

Bai horixe! Guk ere badaukagu alde gizatiarra eta ondo pasatzeko gustatzen zaigu. ■

Kutsadura kimikoa

PVC substantzia toxiko eta polemikoa duen tankea Atofina enpresan (Hernani). Herri hau bereziki gune kutsatua da, Greenpeacearen arabera.

Toxiko uholdeak legea antidoto

Munduko produkzioaren %35 eta 1,7 milioi enplegu zuzen. Datu horiekin, industria kimikoa munduko indartsuena da; eguneroko bizitzan substantzia kimikoz inguratuta gaude. Eta azken urteetan horren ondorioak ezagutzen ari gara pixkana: ingurumenean ez ezik, osasunean ere kalteak sor ditzakete substantziok. Harrigarria badirudi ere, ordea, orain arte ia nahi duen substantzia merkaturatzeko aukera izan du industriak. REACH proiektu europarra hori aldatzera datorren arren, denek ez dute oso begi onez ikusten.

MIKEL GARCIA

TOXI KOAK SUKALDEAN

LANDAREAK

Ettxeko pestiziden baitan daude intsektizidak, fungizidak eta desinfektatzaileak. Produktu toxikoak dira eta osasunerako kalteak eragin ditzakete. Hamarkada askotan, DDTa erabili zen intsektizida bezala nekazaritzan. 70eko hamarkada bukaeran bere erabilera debekatu zuten gurean, baina gaur egun umeak DDT hondakinekin jaitzen dira oraindik.

Dozena zikina: hala deitzen zaie natura nahiz gizakiarentzako oso kaltegarri diren hamabi kutsatzaile organiko iraunkorrei. 2005ean, Stockholmeko Itunak batzuk debekatu zituen, eta beste batzuen erabilera eta ekoizpena murriztu. Gehienak pestizidak dira (aldrina, klordanoa, DDTa, dieldrina, endrina, heptakloroa, hexaklorobentzenoa, mirexa, toxafenoa) eta zerrenda osatzen dute PCB, dioxina eta furanoek.

KONTUZ, eskuetan daukazun aldizkari honek substantzia kimikoak ditu. Eta baita eguneroko bizitzan hain ohiko diren ordenagailu, ilerako tindagai, CD, kontserba-lata, jakietako pestizida, sakelako telefono, kosmetiko, garbiketa-produktu, xaboi, umeentzako biberroi eta beste mila objektuk ere. Duela hilabete, aztertutako haur-errentzako hamalau pijametatik lautan arrisku-tsuak izan daitezkeen substantziak aurkitu zituen Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundeak: ftalatoak, formaldehidoa, tindagai arriskutsuak, bentzenoa eta metal pisutsuak. Guztira, merkatuan 100.106 substantzia kimiko daude erregistratuta eta horietako batzuek gizakion osasunean eta ingurumenean kalteak eragin ditzaketela diote azken urteetako ikerketek. Ez gaude, gainera, eragin horretatik at: zientzialariek batez beste 287 produktu kimiko aurkitu dituzte jaioberrien zilborrean.

Mario Fernandez Osasun Publikoaren Aldeko Elkarteko kide eta medikuak azaldu digunez, batez ere arnas, digestio eta azalaren bidez barneratzen ditugu toxikoak. Hauek odolera igaro eta gibelera heltzen dira; batzuk metabolizatu egingo ditu gure gorputzak eta beste batzuk organo jakin batzuetan kontzentratuko dira. Halaber, aldi berean produktu bi edo gehiagoren

ETXETRESNA ELEKTRIKOAK

Polibromobifeniloak, metal pisutsuak eta beste hainbat konposatu izan ohi dituzte. Gure gorputzean sartzen badira, geneen funtzionamenduan eragin dezakete.

LATAK
Ftalatoak (plastikoari malgutasuna emateko) aurki daitezke kontserba latetan. Ftalato toxikoenak erabiltzen dituzten jostailuak debekatu ditu Europako Batzordeak, baina beste hainbat produktutan dirau substantzia honek (ilearentzako laka, biberroi-titiak, medikuntzarako tresna ugari...).

JANARIA

Dioxina hondakinak, bifeniloak, polikloratuak (PCBak), hidrokarburoak edo metal pisutsuak aurki ohi ditugu jakietan. Dosi oso baxuak izan ohi dira, baina etengabe eragiten digutenez, osasun arazoak sor ditzakete. Arrainak dioxina, PCB eta metal pisutsuen kontzentrazioarik altuenetakoa du eta ondoren, jaki "zikinenetakoa" esnekiak eta animalia koipeak dira. Europar Batasuneko datuen arabera, jaten ditugun 100 barazkitatik 59 garbiak daude, 37k pestiziden arrastoak dituzte oso kontzentrazio baxuan eta 4k onartua dagoena baino pestizida gehiago dituzte.

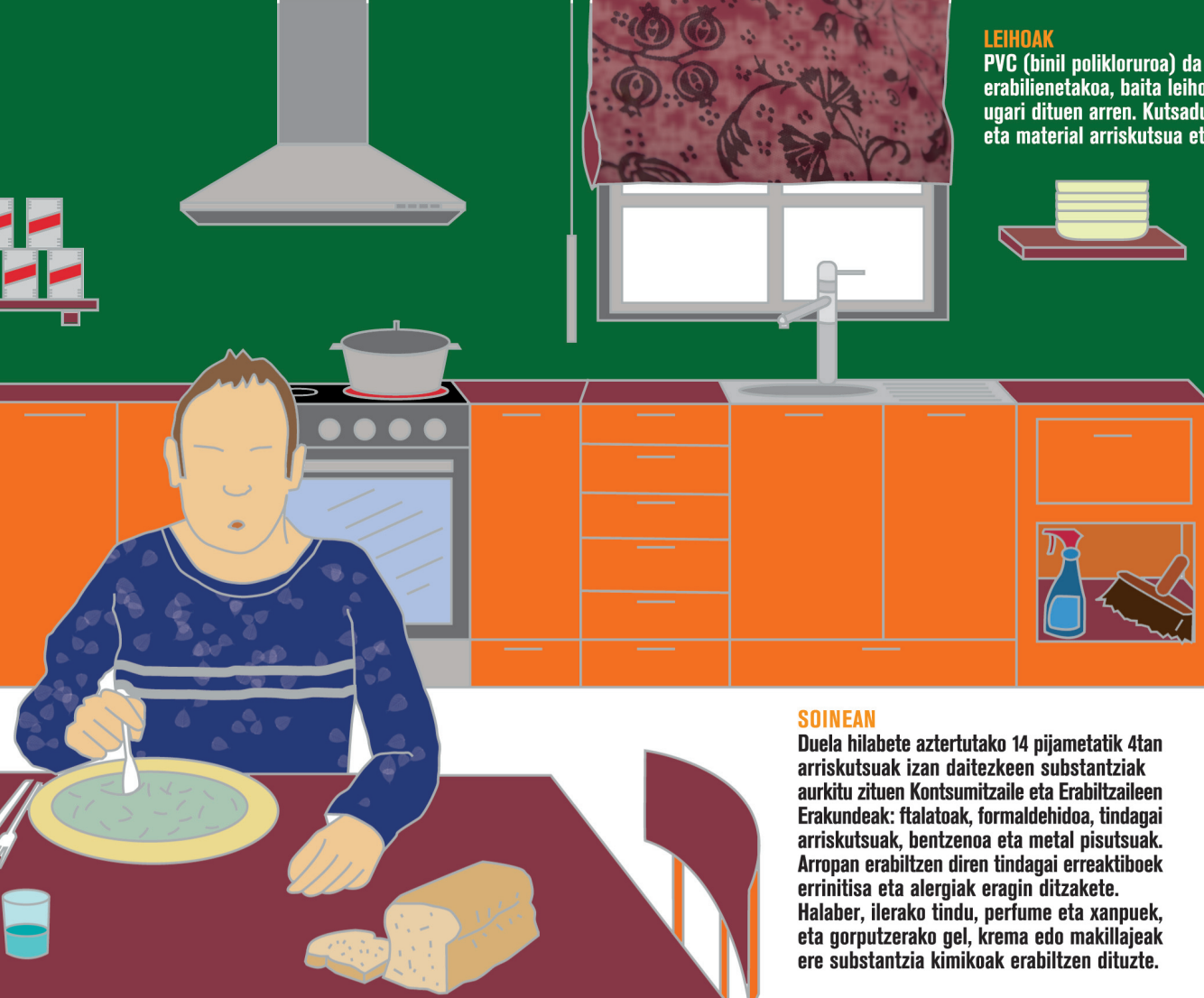
Asma, gaitz dermikoak,
alergiak, minbizia, parkinsona,
diabetesa, alzhemerra edota
hormona eta ugaltze arazoak
kutsadura kimikoari
lotuta egon daitezke

eraginpean gaudenean —normalean gertatzen den moduan—, eraginak batu egiten dira. Eta zeintzuk diren eragin horiek? Adituen arabera, kalteak sor ditzake nerbio eta immunitate-sisteman, ugaltze aparatuan eta sistema endokrinan. Hots, asma, gaitz dermikoak, alergiak, minbizia, parkinsona, diabetesa, alzhemerra edota hormona eta ugaltze arazoak kutsadura kimikoari

lotuta egon daitezke, besteak beste. Birika-minbizian tabakoak duen eragina kontuan hartu gabe, kutsadura kimikoa da 1950etik herri garatuetan minbizia ugaritu izanaren arrazoi nagusia. Gainera, Europan hamar umetatik zazpi asma dute; 15 eta 29 urte artekoetan alergia kopurua izugarri igo da; umeen leuzemia kasuak bikoiztu egin dira azken hogeitaz urteotan; eta bikoteen %15 antzua da.

Dioxinak gorputzean

Horren guztiaren errua zein neurritan du kimikak? Batez ere elikaduraren bidez gureganatzen ditugun dioxinek minbizia sortzen dutela frogatua dago 90eko hamarkadatik, edota amianto, HCH-lindano, DDT eta beste hainbat pestizida arriskutsuak direla. Baina arazoa da produktu gehienekin ez dela ikerketa sakonik egin eta kutsadura kimikoa gaitzaren kausa zuzena dela

LEIHOAK

PVC (binil polikloruroa) da plastikorik erabilienetakoa, baita leihoetan ere, alternatiba ugari dituen arren. Kutsadura toxikoa eragiten du eta material arriskutsua eta polemikoa da.

BAXERA

Bisfenol A (edo BPA) da gehientsuen erabili ohi dugun produktu kimikoa. Hala nola, hormonien garapena alda dezake, antzutasuna sortu edota obesitatea eta diabetesa eragin.

GARBITZEKO PRODUKTUAK

Formaldehidoa substantzia aurkitzen da halakoetan. Alergia eta asma eragiten ditu eta kantzerigenoa izan daiteke.

SOINEAN

Duela hilabete aztertutako 14 pijametatik 4tan arriskutsuak izan daitezkeen substantziak aurkitu zituen Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundeak: ftalatoak, formaldehidoa, tindagai arriskutsuak, bentzenoa eta metal pisutsuak. Arropen erabiltzen diren tindagai errektiboek errinitisa eta alergia eragin ditzakete. Halaber, ilerako tindu, perfume eta xanpuek, eta gorputzerako gel, krema edo makillajeak ere substantzia kimikoak erabiltzen dituzte.

ziurtasunez baieztatzea zaila da. Haatik, Carlos Alonso Ekologistak Martxan-eko kideak argi dauka: “Egia da gure gorputzean ditugun substantzia toxikoak kopuru txikitik izan ohi ditugula, baina galdera da: kantzerigeno bat kopuru txikitik arriskutsua al da? Bai. Baina kantzerigeno hori nire gorputzean izateagatik minbizia jasateko daukadan probabilitatea zehaztea zailagoa da; XXI. mendeko medikuntzak oraindik ez du hori argitu”.

Aveq-Kimika EAEko enpresa kimikoen elkarteko idazkari nagusi Luis Blancok ere onartu du arriskua egon badagoela, baina gizakion edozein ekintzatan bezala. Blancoren hitzetan, XX. mendea kimikaren mendea izan da eta egia da substantzia kimikoekin dugun kontaktua igo egin dela izugarri, “baina mende horretan bizi-itzaropena 35 urtetik 79-81 urte ingurura igaro da, haur heriotzak asko jaitsi dira... eta ez soilik medikuntzari esker, higieanean, uraren tratamenduan, elikaduran eta makina bat gauzetan izandako aurrerakuntzek lagundu dute, eta ibilbide horretan industria kimikoaren lana oso garrantzitsua izan da. Balantzea egitea da gakoa: substantzia jakin batetik ateratzen dudak onurak konpentsatzen al dit? Ni behintzat oso pozik nago 2008an bizi naizelako, eta ez 1900. urtean”.

Espainiako Estatuan
kutsadura kimikoaren gune
beltzena Euskal Herrian
kokatu du Greenpeacek.
Fabrika kutsakorrenen %12
EAEn dauzkagu

Eragile kimikoekin jardun behar duten langileei, ordea, ziurrenik ez die konpentsatu —amiantoak, debekatu zen arte, utzitako minbizi kasuak ezagunak dira Euskal Herriko hainbat txokotan—. Lanaren Nazioarteko Erakundearen arabera, urtero dauden bi milioi lan heriotzetatik 440.000 eragile kimikoren batekin izandako kontaktuaren ondorio dira. European,

euren lanpostuetan harrapatutako gaitzengatik urtero 32.000 lagun hiltzen dira minbiziz, 16.000 larruazaleko gaitzez, 6.770 arnas arazoengatik, 570 nerbio-sistemetako gaitzez eta 500 begietako arazoengatik.

Hain juxtu, Espainiako Estatuan kutsadura kimikoaren gune beltzena Euskal Herrian kokatu du Greenpeace-aren azken azterketak. Nafarroan, Zangotzako paper-fabrikak sufredioxidoa, kloro-dioxidoa, klorofeno-

la, dioxinak edo furanoak bezalako substantzia kimiko arriskutsuak atmosferara eta ibaietara isurtzen dituela salatu du talde ekologistak. EAEn, zerrenda askoz luzeagoa da: Estatuko industria kimikoko fabrika kutsakorrenen %12 bertan dauzkagu. Bereziki gune kutsatua da, esaterako, Hernani (Gipuzkoa), PVCa fabrikatzen duen Atofina eta kloroa ekoizten duen Electroquímica de Hernani enpresen kokaleku;

Istripu larririk gerta al daiteke?

Amonio nitratozko ongarriak zeramatzan itsasontzi batek eztanda egin eta 500 hildako utzi zituen Missouriko Times Beachen (AEB, 1947); fabrika kimiko baten istripuak eragindako dioxinazko hodei toxikoak 730 lagun gaixotu zituen Seveson (Italia, 1976); eta enpresa petrokimiko baten ezlandak 29 pertsona hil zituen Toulousen (Frantzia, 2001). Are latzagoa izan zen 1984an Bhopalen (India) gertatua: pestizida fabrikako ihes batek 8.000 pertsona akabatu zituen eta ondorengo urteetan 16.000 gehiago hil eta beste milioi erdi gaixotu ziren. Egun, oraindik ere pestizidek kalte ugari sortzen dituzte herrialderik pobreenetan.

Gurean, enpresa kimikoei ez zaiela ia kontrolik egiten dio Carlos Alonso Ekologistak Martxan-eko kideak: "Baliabide faltagatik, ikuskatzea enpresaren beraren edo enpresak ordaindutako kontsultari teknikoaren esku uzten da. Ihesak eta isuriak oraindik oso ohikoak dira eta, oro har, herritarrek salatzen dutenean baino ez da eskua sartzen, hodei toxikoren bat ikusi edo zerbait arraroa usaindu dutelako". Luis Blanco Aveq-Kimika EAEko enpresa kimikoen idazkari nagusiak, aldiz, instalazioek oso neurri zorrotzak betetzen dituztela ziurtatu du eta Eusko Jaurlaritza bereziki zorrotza dela munduko legedi zorrotzena (Europar Batasuneko) aplikatzen.

Istripu larririk gerta al daitekeen? Blancok eta Alonsok ikuspegi desberdinak dituzte. Idazkari nagusiaren

Bhopaleko fabrika.

hitzetan, probabilitate kontua da: "Madrilera autoan joatea hegazkinez joatea baino arriskutsuagoa da, estatistikoki frogatua dago, baina jendeak beldur handiagoa dio hegazkinez joateari. Gu hegazkina bezalakoak gara: askoz seguruagoak, baina komunikazioaren arloa hobetu behar dugu. Jendeak ezezaguna denari dio beldurra, baina fabrikak barrutik ezagutuko bali-

tuzte, lasaiago egongo lirateke". Alonsorentzat ere, istripu larriak gertatzea zaila da, baina ez ezinezkoa, eta egon diren susto garrantzitsuen artean Rontealde enpresakoa (Barakaldo, Bizkaia, 1992) eta Petronorrekoa (Muskiz, 2002) aipatu ditu. Eusko Jaurlaritzako Ingurumen saileko datuen arabera, 1987 eta 2004 urteen artean industria kimikoari lotutako bost istripu larri jaso dira. "Ez dugu hondamendirik ikusi –dio Alonsok–, baina gertu egon gara".

Eusko Jaurlaritzako Larrialdi sailak 10 enpresa kimikoren inguruan bizi diren 11 herritako 70.000 lagun sartu ditu arrisku eremuan: Hernani (Gipuzkoan), Muskiz, Abanto, Zierbena, Barakaldo, Erandio, Santurtzi, Gueñes, Alonsotegi (Bizkaian), Lantaron eta Legutio (Arabian). Bertako larrialdi planak hainbat bizilagunentzat oraindik ezezagunak direla uste du Carlos Alonsok. Halaber, askotan ezezagunak zaizkigu gure egunerokoan erabiltzen ditugun substantzia eta produktu kimikoen arriskuak, egunero ehunka substantziarekin kontaktuan gauden arren.

edota Muskiz (Bizkaia), Petronor enpresaren kokagune. Finean, EAEn indar handia du industria kimikoak: 8.000 enplegu zuzen ematen dituzten 300 enpresatik gora dihardute industriarako kimika, amaierako kontsumorako produktuak, oinarritzko kimika, ongarriak, plastikoaren fabrikazioa, kimika farmazeutikoa eta kautxua eta plastikoa azpisektoreetan. Araban, Bizkaian nahiz Gipuzkoan aurki daitezke batzuen eta besteen adibide franko.

Bestalde, esan gabe doa arreta osasunean jarri dugun arren, ingurumenak ere sufritzen dituela kutsadura kimikoaren eraginak. Gainera, hainbat enpresak behin baino gehiagotan gairatu du Europar Batasunak Eper erregistroan finkatzen duen isurtze muga. Ondorioa: substantzia horien iraunkortze eta biometatzea, biodibertsitatearen pobretzea, animaliak eta arrainak intoxikatzea –arraiak malformazioak eragin dizkiela baieztatu da Ebron bertan–, berotegi efektua areagotzea eta uraren kalitatea hondatzea, besteak beste.

REACH proiektuan,
substantzia arriskutsuenek
sortu dute kezka. Ez dituzte
automatikoki beste substantzia
batzuentzat ordezkatuko

Kontrolik gabeko ahalguztiduna

Eta orduan, zergatik ez dira neurri zorrotzak hartu orain arte? Hots, nola da posible hainbat eta hainbat produktu kimikok kontsumitzaileari informazio nahikorik ez eskaintzea? Zergatik luzatzen da hainbeste arriskutsua dela frogatzen diren substantziak (amiantoa, PCBak, gasolina-ko beruna...) ordezkatzeko prozesua? Eta batez ere, zergatik merkaturatu daiteke ia edozein produktu inongo mugarik jarri gabe? Izan ere, eta Luis Blancok ziurtatu arren substantzia bakoitzari proba zehatz pila bat egiten zaizkiola arriskuak neurtzeko, administrazioak du hori frogatzeko erantzukizuna eta honek eskua sartzekotan produktua dagoeneko kalean denean sartzen du.

Permisibitate horren arrazoiak ugari izan daitezke: batetik, duen botere ekonomikoari esker –Europa da munduan substantzia kimiko gehien ekoizten dituen eta negozio honek 440.000 milioi euro mugitzen ditu– eragin politiko handia du Bruselan. Bestetik, kutsadura kimikoaren ondorioen ezjakintasuna handia izan da duela urte batzuk arte: 100.000 substan-

tzietatik, 4.000ri baino ez zaio azterketa toxikologiko serioa egin.

Gauzak, ordea, aldatzen ari dira pixkana eta zientzialari eta sendagile prestigiotsu ugariren presioaren ostean, industria kimikoa arautzeko ekimena abiatu zuen Europar Batasunak. 2001ean hasitako prozesuak iazko ekainean jaso du argi berdea, REACH (Substantzia Kimikoen Erregistro, Ebaluazio eta Baimena) izenburupean. Industria-lobbyaren eraginez –Alemania buru zuela– hasierako eskariak asko malgutu dituen ekimen honen helburua zera da: Europar Batasunean urtean tona batetik gora produzitzen diren substantzia kimikoen erregistroa zehaztea eta informazioa –ingurumen eta osasunari dagokiona– exijitzea; denera 30.000 substantzia. Hortaz, etorkizunean merkatuan jartzen duen substantziaren datuak ematera behartuta egongo dira enpresak, eta substantzia hori arriskutsua ez dela frogatzera. Alegia, ardura industriak hartuko du eta ez orain arte bezala administrazioak –zeinak baliabide faltagatik gauza gutxi egin duen–. Zehazki, Helsinkiko European Chemical Agency delakoan adituek 2018ra arteko epea izango dute enpresek aurkeztutako informazioa ebaluatzeko, eta substantziarik arriskutsuenek eta 1.000 tonatik gora produzitutakoek izango dute lehentasuna.

Legareen alde ilunak

Hala ere, REACH proiektua nahikoa ez dela salatu du hainbat elkartek: funtsean hiru puntutan zentratu dira kexak. Batetik, substantzia arriskutsuenek (2.000 inguru) sortu dute kezka. Izan ere, ez dituzte automatikoki beste substantzia batzuentzat ordezkatuko, hasieran eskatu bezala, eta “kontrol egokia” eramanez gero, erabiltzen jarraitu ahal izango dira. Baina zer da kontrol egokia? Zein irizpidek eta nork erabakiko du betetzen duen funtzioa sortzen duen arriskua baino garrantzitsuagoa dela? “Gasolina adibidez substantzia arriskutsua da –dio Aveq-Kimikako Luis Blancok–, baina une hauetan ezin da debekatu, autoak ez dabilza urarekin. Gasolinak dakarren arriskuak konpentsatzen al du erabiltzeak dakarren onura soziala?”. Bere ustez bai.

Goiko irudian, Gasteizko Inteman: eraikuntzarako, ospitaleetarako nahiz garbikuntzarako produktu kimikoak ekoizten ditu, besteak beste. Behekoan, BBG Tepsa (Bilboko portuan): produktu likidoak jaso, bildu eta banatzen ditu.

Bestetik, urtean tona batetik behera ekoizten diren substantziak azterketatik at geratu direla kritikatu dute, eta 10 tonatik behera produzitutakoei buruz enpresei eskatuko zaien informazioa urria eta eskasa dela, segurtasunerako gutxiegi. Kontuan hartu behar da ikertuko dituzten substantzien %60k duela 10 tonatik beherako ekoizpena. Honen aurrean, Blancok

dio tona bat industria munduan ez dela ezer eta kopuru horrek eragin dezakeen arriskua huskeria dela. “Eta 10 tona ere ez da kopuru handia, besterik gabe muga nonbait jarri behar da eta arrisku ebaluazio horretan hala erabaki zen”.

Hirugarrenik, jarritako epeak (11 urte guztira) luzeegiak direla ere leporatu diote REACH proiektuari, batez ere jakinda 2001ean hasi zirela gaia aztertzen. Bitartean, produktu kimikoek orain arte bezala merkatuan jarraituko dutela diote. Industriak, ordea, alderantziz pentsatzen du: epeak ez direla errealistak, lan handia dagoela egiteko eta hainbeste ikerketa hain denbora gutxian egitea oso zaila izango dela.

Hain zuzen, ardura euren gain hartzeak orain arteko egoera eroso zapuztu die enpresa kimikoei: ekonomikoki koste handia ekarriko dute azterketok. Luis Blancok dio REACH beharrezkoa zela, baina Europar Batasuna saiatu behar zela munduko gainontzeko herrialdeetan ere antzeko legeak onar zitzaten, orain eurek lehiakortasuna galduko dutelako. Ikerketetara bideratutako diruak garestitu egingo ditu substantziak “eta fabrikatzaileak nahiago izango du lehengaia beste herrialderen batean merkeago erosi”. Idazkari nagusiaren esanetan, Euskal Herriko enpresen profila da ahulena, oso aktiboak baina tamaina txikikoak direlako: “Multinazionalak bailiran egin beharko diote aurre datorrenari, inbertsio berdina egin beharko dute, baina baliabide gutxiagorekin”.

Kontuak kontu, ingurumenak eta osasunak izan beharko lukete lehentasuna erabaki haueetan guztietan. Arazoa da Bigarren Mundu Gerratik izugarri garatu den industria kimikoak egungo munduaren oinarriak ezarri dituela eta bizimodu eroso honetara errazegi eta azkarregi ohitu garela. ■

«Publikorik gabe ez dago antzerkirik»

Pandoraren kutxa eskutan balu, ez bat ez bi: ireki egingo luke. Korrika hasiko litzateke ihes egin duten sentimendu guztien atzetik, eta banan-banan irentsiko lituzke, denak sabelean sartu eta bera ere Pandoraren kutxa bilakatu arte. Gero begira-begira jarriko litzaiguke, “ireki nazazue” erregutuz.

UXUE ALBERDI

Argazkiak: Karlos Corbella

Zer egiten du emakume serio batek antzerkigintzan?

Dibertitu. Ni serioa naiz, baina niretzako antzerkiak gero eta gehiago du jolasetik.

Jolasa oso gauza serioa izan daiteke. Baina jendeak serio hartzen al du antzerkia?

Nik uste antzerkiak baduela konnotazio hori: ez omen da lanbide serioa. Ni saiatzen naiz gure jardunaren duintasuna erakusten eta aldarrikatzen, eta haserretu ere egiten naiz nire ekoizpena ez bada benaz hartzen. Garrantzitsua da jendea-ri norbere lanak duen balioa erakustea. Hain zuzen, horixe zen nire akatsetako bat: ez nuen sinesten une bakoitzean nire lanari zor zitzaion tratua exijitzeko eskubidea nuela, ez ekonomiko-ki dagokion errespetua ere. Gugatik maiz esan ohi dute: begira lanean zeinen ondo pasatzen duten!, eta askotan egia da, baina gus- tura egindako lana ere lana da, eta ez du gogoz kontra egindakoak baino gutxiago balio.

Antzerkia, zertarako? Zein helbururekin?

Pozten naiz galdera hori egin izanaz. Gaur egun, badirudi antzerkia denbora-pasa soil bilakatu dela, dibertimendu huts. Jakina antzerkiaren helburua entretenimendua izan daitekeela, neurri batean beti dela hala, baina beste hainbat funtzio ere baditu. Nire helburua zein den? Ba, antzerkia ikustera etorri den pertsona horrengan, edo antzerkiak kalean harrapatu duen pertsona horrengan zerbait aldatzea, axo- lagabe ez uztea. Eragitea, azken finean. Helburu indibidual horretaz gain helburu soziala ere izan dezake antzerkiak, baina mekanismoa berbera da: pertsona berrua mugitzea.

Gorputz adierazpena da gehien lantzen duzuna. Zer da zuretzat gorputza?

Nire zatirik garrantzitsuenetariko bat, eta nire lanerako oinarritzko erreminta. Aurkikuntza izu- garria izan da nire gorputzarekin topo egitea. Erabat sinetsita neukan gorputzez gogorra eta zurruna nintzela. Tentsio handia neukala. Baina zenbat eta gehiago ezagutu, gorputzak gero eta aukera gehiago ematen ditu, eta mugak, askotan, urtu egiten dira ezagutu ahala: 39 urte ditut eta 16 neuzkanean baino malguagoa naiz. Gorputza plazer iturriarik handiena da, zentzu guztietan. Eta nire bizitza hortik bideratu dut, bioenergeti- ka ere horixe da: arnasa eta gorputza.

Eta hitza?

Beldur handiagoa diot, eta ez naiz erraz isil- tzen den horietakoa, ez pentsa! Lehen, testuak buruz ikasteari nion beldurra, baina *Bakartxo* bakarrikzeta egin nuenean gainditu nuen hori. Ez nuen uste 30 orri buruz ikasteko gai nintzenik, baina oker nengoen. Gerora, hitza sortzeak izutu izan nau, idazteak. Nerabezaroan asko idazten nuen, triste nengoenean, batez ere. Husteko idazten nuen, baina ipuin erara, niri gertatuak perso- naia baten larruan jarritz. Eta orain ere, beste aukerarik ez dudanean, idatzi egiten dut eta, normalean, gustura gelditzen naiz emaitzare- kin. Eta galdetzen diot nire buruari: zergatik halako zalantza idazten dudanak daukan balio- az? Egiten ditudan sorkuntza lanetan gorputza eta musika nik lantzen ditut, baina testuaren momentua iristen denean beste norbaitengana jotzen dut, ez daukat nire hitzean ziurtasunik. Ez naiz ausartzen.

“Batere interesatzen ez zaizkien
ezagutza pila batekin
mozkortzen ditugu umeak”

Ainhoa
Alberdi

Nortasun agiria

Ainhua Alberdi Zarautzen (Gipuzkoa) jaio zen 1969an. Bere aktore-fitxan 1'58 m. jartzen du, eta ile kolorea: beltza. Psikologian lizentziatua da, eta psikoterapeuta teknika bioenergetiko eta gestaltikoetan. Bi seme-alabaren ama da. Antzerkiari lotuta egin du bizitza osoa, eta hainbat talde eta proiektutan hartu du parte. Zuzendari lanetan ere aritu da *Gernikaren heriotza*, *Txi-kago kluba* (kale antzerkia), *Marmarrak* (bakarrizketa)... eta beste hainbat obratan. Zarauzko Alproja taldeko kide da 1995. urtetik, baita KALERKI (Nazioarteko Kale Antzerki Topaketak) jaialdiaren antolatzaile ere. Antzerki ikas-taroak eta espresio tailerrak ematen dizkie haur, gazte zein helduei.

Emakumearen hitzak ez du sekula pisu handiegia izan...

Ez nintzen sekula pentsatzen jarri, baina egia da hitza beti izan dela gizonarena, baita familietan ere. Badirudi haiek hitzerako eskubidea herentzian jaso dutela, baina guk ez. “Zu isilik, eta zure lekuan, eta gauzak ondo egin, eta ama ona izan...”, hori bai, hori jaso dugu, baina hitzerako eskubidea... Agian ez diot nire hitzari baliorik ematen, izan daiteke. Ohartzen naiz, adibidez, egoera askotan seguruago sentitu izan naizela nire bikotea aldamenean banuen, bere presentziak laguntzen bazidan. Bidaietan, esaterako. Babesa sentitzen nuen bikotea gurekin baldin bazetorren. Gerora, kontzienteki landu dut esparru hori, eta neu bakarrik joan izan naiz furgonetan seme-alabak hartuta, baina borroka egin behar izan dut nire buruaren kontra. Gero oso gustura sentitu izan naiz, indartsuago, baina lana egin behar izaten dut ziurtasun hori lortzeko. Ekintzetan egin dudana lan hori hitzarekin egin beharko dut agian.

Baina badu hitzak berezko mugarik?

Bai. Niretzako hitza adimenarekin lotuta dago, eta gizarte hau hain da intelektualala... Ez dugu alderdi emozionala batere lantzen. Horregatik, mesfidantza izan diot hitzari. Gainera, beti izan naiz errebelde samarra, eta esaten nuen: “Hitza? Hitzik ez da behar!”. Gauzak adierazteko modu asko daude, eta gorputzak beste bide batzuetatik adierazten dituela uste dut. Bide horiek lantzen saiatzen naiz, eta ez da erraza. Buruarekin asko funtzionatzen dugunontzat ez da erraza burua alde batera uztea, askatzea. Beti daukagu lepo gainekoa epaile modura. Hau bai eta hura ez. Nik askotan moztu egingo nuke, eskerrak antzerkiak burua galtzeko mugara eramaten nauen.

Presentzia

“Presentziak bihurtzen du aktorea sinesgarri. ‘Ni hemen nago’ esateak. Nork bere buruaren presentzia sentitzeak: presentzia botere gisa, indar bezala. ‘Ni hemen nago eta hau naiz’. Niaren kontzientzia hori behar-beharrezkoa da eszenara ateratzeko. Edozertarako”.

Nola uztartu dituzu antzerkia eta psikologia?

Antzerki tailerretan egiten dudana erabateko lotura da. Egia esan, duela bi urte arte egiten nuenak gehiago zeukan terapiatik antzerkitik baino. Bolada batean uste izan nuen antzerkian publikoak ez zuela inporta, antzerkia norberarentzat egin behar zela. Baina gaur egun juxtu kontrakoa sinesten dut: publikorik gabe ez dago antzerkirik. Energia nola bideratu da kontua: ez da berdina sorkuntzarako jartzen duzun energia zuretzat gordetzea edo kanpora joaten uztea. Energia hori kanpora doala sentitzen duzunean plazera askoz ere handiagoa da, jendeari iritsi egiten baitzaio, eta orduan da antzerkia benetakoa.

Eskoletan lanean hasi nintzenean, planteatzen nituen ariketa askok arnasketarekin, bioenergetikarekin eta emozioekin zeukaten zerikusia, ezin baitut antzerkia alderdi horiek landu gabe ulertu. Psikoterapian erabiltzen diren ariketa berdin-berdinak dira askotan, baina beste helburu batekin: batean, helburua norbere barrua bilatzea eta lantzea da, terapia egitea; bestean, berriz, hori guztia publikoari eskaintzea.

Psikologiak barrura begiratzen du, eta antzerkiak?

Antzerkiak barrutik kanpora begiratzen du. Barrura begiratu behar dugu, baina aurkitzen duguna jendeari erakusteko. Etenik gabeko biluztea da.

Inprobisazioetan subkontzientea ere biluzten duzue...

Hori da, inprobisazioetan ez da ezer pentsatu behar: barrukoa atera behar da. Ez dakigu nondik joko dugun eta jardunak nondik nora eramango gaituen. Ez dakigu non bukatuko dugun ere. Ez daukagu helbururik, eta horrek ematen du askatasuna. Nora zoazen ez badakizu eta berdin badizu, aske zara. Hala ere, ez

dugu sekula burua erabat albora uzten. Konstanteki mugak jartzen dizkigu buruak, eta hori ez da beti txarra: mugak beharrezkoak dira gure alde erabiltzeko eta gure burua babesteko.

Gero eta eskol lodiagoa omen dugu. Zaila al da jendearen emozioetan eragitea?

Gizarteak ez du batere laguntzen eskolik ez izaten; alderantziz, kapa hori loditzera bultzatzen gaitu. Biguntasuna ez da baloratzen. Baina, era berean, emozioak sentitzeko eta alderdi hori lantzeko behar handia dagoela iruditzen zait. Argi dago kontua ez doala ondo: begira zer gaixotasun ari diren ugaltzen, gizartea norantz doan... Badago halako ezinegon bat beste gauza batzuk bilatzeko. Jendeak sentitzeko beharra du, eta hori ematen diozunean gustura jasotzen du.

Edozein sentimendu sentitzeko prest al dago publikoa?

Egia esan, ez. Umorezko obrekin erraz betetzen dira antzokiak, baina drama bat egitera bazoaz, akabo, “nahikoa sufritzen dugu bestela ere!”, esango dizu jendeak. Baina ez da sufri-

“Drama bat egitera bazoaz
‘nahikoa sufritzen dugu
bestela ere!’,
esango dizu jendeak”

tzea: sentitzea da. Sufritzeak ez garamatza inora, baina tristura, amorrua edo gorrotoa sentitzeak bai. Nik triste nagoenean eta negar egiten dudanean ez dut sufritzen. Alderantziz, askotan gozatu egiten dut.

Hurrekin errazagoa al da?

Haiek ere badute eskola. Txiki-txikitik erakusten diegu sentimendu batzuk onak direla eta beste batzuk txarrak, eta hori hanka-sartze larria da: sentimendu guztiak dira gureak, eta ezin da halako bereizketarik egin. Eta hori aldatzen ez den bitartean ume eskoladunak sortuko ditugu. Eskoletan klaseak ematen ditudanean saiatzen naiz hori guztia transmititzen, ez bainago ados egungo heziketa sistemarekin. Nire seme-alabak eskolara ez eramatea ere planteatu nuen eta kontraesan handiak izan ditut: sistemarekin horren kritiko izanda nola hasiko nintzen, ba, bertan eskolak ematen?

Eta nola lasaitu duzu kontzientzia?

Nire aletxoak jartzen saiatzen naiz. Neska-mutilei normalean entzuten ez dituzten gauzak esaten saiatzen naiz. Adierazten diet sentimenduak guk senti ditzagun daudela hor, eta ezin dugula esan “gorrotoa txarra da eta ezabatu

ilaldia
ZORNOTZA 2008

ametx
erakunde autonomoa ~ zornotza

AMOREBIETA - ETXANOKO UDALA
AYUNTAMIENTO DE AMOREBIETA - ETXANO

AZKEN HITZA

Kale antzerkia

"Kale antzerkian pertsonaia bezala edo talde bezala transmititzen ari zaren energia txoko guztietan sartzen da. Inork deitu gabe, baina hor zaude, eta bat-batean harremana sortzen duzu kalean dabilen norbaitekin. Begietara begiratzen diozu eta pertsona horri barruan zerbait aldatzen zaio".

egingo dut". Onartu egin behar ditugu, eta ikasi baliagarriak direla bai poza eta bai tristura, bai maitasuna eta bai gorrotoa. Besterik da gorroto horrekin edo amorru horrekin zer egiten dugun. Gorrotoa sentitzen dugun bakoitzean ezin dugu parekoa jo. Baina hori ez da sentimendu kontua, ekintza kontua baizik. Sentimenduak ahalik eta era positiboenean bideratu behar dira.

Zein gabezia ikusten dizkiozu hezkuntza sistemari?

Alde intelektuala baino ez dela lantzen: adimena eta ezagutza. Eta ezagutza ez da bizitzan moldatzeko niri gehien inporta zaidana. Alde emozionala ez da lantzen. Eta ezagutza hori transmititzeko moduan ere zalantzak ditut. Haur guztien gaitasunak eta interesak ez dira berberak une bakoitzean, eta eskola horrela planteatuta dago. Eskolak dio: "6 urterekin 100 arte kontatzen ikasi behar da", eta haur batzuen burua eta gogoia ez daude horretarako prestatuta. Batek historia ikasiko luke gustura; beste batek, geologia... eta interes horiek guztiz zanpatuta gelditzen dira. Batere interesatzen ez zaizkien ezagutza pila batekin mozkortzen ditugu umeak.

Baina zure seme-alabak eskolara eramatea erabaki zenuen.

Bai. Hasieran gauza izugarria iruditzen zitzaidan hori, eta hurrek pena ematen zidaten. Baina, eskolaren bitartez ez bazen, nola

Sedukzioa antzeztuz

"Tristura, biolentzia, haserrea, gorrotoa... errazak egiten zaizkit antzezteko. Zailagoak dira niretzat barrea, alaitasuna, sedukzioa... Norbere izaeraren eta tabuen baitan dago hori".

emango nien hurrei behar zuten gizarteratzea, harreman horiek denak, aberastasun hori? Hala ere, haurrak motibatu beharrean desmotibatu egiten ditugula pentsatzen jarraitzen dut. Nekatu egiten ditugu. Baina seme-alabek badakite eskolara joan ezean zer dagoen: kexak, epaiketak... Beraz, orain eskolara joan beharko dute, eta handik ahalik eta airosoen irten, eta gero egingo du bakoitzak bere bidea.

Eta telebistari buruz galdetuko banizu?

Horrek ere sentimendu kontrajarriak sortzen dizkit. Kanpotik ikusten dudanean jendea entretenitzera edo, okerragoa dena, jendea otzan mantentzera bideratuta dagoela iruditzen zait. Zentzu horretan kritikoa naiz, eskolarekin bezala: artaldea bultzatzen baitu, homogeneizazioa, pasibotasuna. Baina lanari dagokionez, gauza guztiak probatzea gustatzen zait, baita telebista ere. Aktore gehienok desiratzen dugu telebista: askotan bai baitirudi telebistan ateratzen ez den aktorea ez dela aktore. Telebistak egiten zaitu nor. Baina barrutik ezagutu dudanean oso gustura aritu izan naiz. Telebistak beste erritmo bat du, oso azkarra da, baina nire energia ere oso azkarra da, eta nahiko ondo moldatzen naiz estres horretara. ■

www.argia.com/bideoak
helbidean, elkarriketaren bideoa.

ESKURATU SARRERA OROTARAKO KUTXAZAIN ETAN DESKONTUA REKIN

Bilbao **bbk** **Last Tour International**

**billbao
bbk
live 08**

4, 5 y 6 de Julio.
Kobetamendi Bilbao
www.billbaobbklive.com

THE POLICE
R.E.M. LENNY KRAVITZ
THE PRODIGY
CHRIS CORNELL
THE CHARLATANS
MORCHEEBA
THE WOMBATS THE GIFT
QUIQUE GONZALEZ
Y LA ARISTOCRACIA DEL BARRIO
FANCY DYNAMO
y más bandas por confirmar...

BONOS 3 DIAS 165 €
*Descuento de 10 euros a las 1.500 primeras tarjetas BBK26 o BBK26+
ENTRADAS VIERNES 4 JULIO 72 €
*Descuento de 10 euros a las 2.000 primeras tarjetas BBK26 o BBK26+
ENTRADAS SÁBADO 5 JULIO 72 €
*Descuento de 10 euros a las 2.000 primeras tarjetas BBK26 o BBK26+

PUNTOS VENTA
Cajeros Multibanco BBK, Oficinas BBK (Alicante, Ciudad Real, Logroño, Madrid, Málaga, Pamplona, Sevilla, Valencia, Zaragoza) (tiro 946 310 210, www.bbklive.com),
BCH (Discos Revolver) BURRITOS (Típic) DONOSTIA (Frutisk) GUJÓN (Librería Paradiso)
CHIESO (Túty Dances) SANTIAGO (Discos Gompi, YNGO (Discos Enya)

Patrocinador oficial **vodafone** Medios Oficiales **DEIA** **EUROPA FM** **TV** Medios Colaboradores **adn** **neox**

bbk

INIGO AZKONA

Irakasleaz gain beste pertsona heldu batzuk gela barruan egotea da ikas komunitatearen ezaugarri deigarrienetakoa.

Ikas komunitatea Mundua ikastetxera

Ate joka ditugu Ibilaldia eta Euskal Eskola Publikoen jaia, biak ere, hein handi batean, gurasoen ekimenari esker egiten diren irakaskuntzako jaialdiak. Gurasoen parte hartzea da, hain zuzen, ikas komunitateen ardatzetako bat, ez bakarra. Helburua, azken batean, irakaskuntzan gizarte osoa murgiltzea da.

UNAI BREA

DUELA HAMAR URTE hasi ziren EAEko ikastetxe batzuk ikas komunitate proiektua gauzatzeko, baina Gasteizko Hezkuntza Sailak orain tsu agertu du egitasmoa ahalik eta gehien zabaltzeko nahia, Europatik datozen haizeekin bat eginez. Ikas komunitateen arloan aitzindariak estatubatuarrak izan baziren ere, Europar Batasuna izan da –Kanada eta beste zenbait herrialderekin batera– doktrina ofizial bihurtu duena. Ikas komunitatea eratzea, hala ere, ikastetxe bakoitzaren borondatearen arabera da. Ez da oso borondate zabaldua momentuz, ez

gurean behintzat, Hezkuntza Sailaren ahaleginak gorabehera. Uneon, 23 zentro dira EAEn ekimena abian jarri dutenak; bi DBHkoak dira eta gainerakoak Lehen Hezkuntzakoak, Maria Luisa Jaussik, Ikas Komunitateen programako arduradunak eman dizkigun datuek diotenez.

Ikas komunitatea zer den aztertzen hasteko, komeni da munduan izan diren aldaketez jabetzea. Orain dela hamarkada batzuetako gizarte industrialak lekua utzi dio gaur egungo informazioaren gizarteari eta horrek bete-betean eragin dio hezkuntzari. Jaussiren esanetan, eskolak

eragina galdu du; lehen berau zen informazio iturri nagusia, ia bakarra. Orain nonahi dugu informazioa. “Baina horrek ez du esan nahi denek eskuratzen dutenik. Batzuek egiten dute eta beste batzuek ez, hor hasten dira desberdintasunak”. Desberdintasun horiek gainditzea da ikas komunitateen gako nagusietakoa.

Europar gutxiak dakite gai honi buruz Ramon Flecha katalanak adina. Desberdintasunak gainditzeari buruz ikertzen duen talde batean ari da Bartzelonako Unibertsitatean, eta Includ-ed proiektua zuzentzen du: “EBn eskolaren inguruan inoiz egin den ikerketarik handiena da”. Ikas komunitatea hitz gutxiarekin definitzen du Flechak: komunitatea sar dadin bere ateak irekitzen dituen ikastetxea. “Medikuek *vademecum*-a duten bezala, hezkuntzak badu berea. Baina urte luzez nor bere kabuz aritu da, hezkuntza hobetzeko lanean ahal izan duen moduan jokatzuz, probak eginez. Orain berriz, badakigu zerk hobetzen duen hezkuntza eta zerk ez”. Helburuak adar bi ditu, biak ezinbestean lotuta: ikasleek gehiago ikastea eta eskolan bizikidetzara hobetzea. Irakasleen indar hutsak ez dira nahikoak, baina. Horregatik zabaldu behar dira eskolak ateak, mundua sar dadin.

Teoria modernoek diote helburuok lortzeko ikastetxeek ezinbestekoa dutela interakzio hori. Hainbat bidetatik garatu daiteke, baina deigarriena, beharbada, irakasleaz gain beste pertsona heldu batzuk gela barruan egotea da. Sarritan gurasoak eurak dira, baina edonork izan liteke. Senideak, ikasle nagusiagoak, auzoan edo herrian lanean ari den jendea. Eragileak esaten zaizkien horiek, azken batean. Azterketek diote hala egiten den kasuetan asko hobetzen dela ikasketa prozesua.

“EBren esanetan, eskola-porrot gehien sortzen duena banaketa da, alegia, ikasle onak alde batean jartzea eta txarrak beste batean”, azaldu digu Ramon Flechak, eta azpimarratu: “Hala egiten da Espainiako

AEBetan aitzindari

Lehen eta bigarren hezkuntzako 6.000 ikastetxeek dute ikas komunitatearen antzeko programaren bat munduan. Ezagunenak AEBetan daude. *Success for all* (Arrakasta guztiontzat) da eskola gehienek dutena, 2.000 inguruk. 1987an sortu zen, errendimendu baxuko eskola gatazkatsuetan lan egiteko. Urtebete lehenago jaio zen *Accelerated Schools* (Azeleratutako eskolak), langile-kooperatibaren ereduaren oinarrituta. AEBetan, hala ere, administrazioak ez ditu honelako ekimenak sustatzen. Ondo dabilzan eskolak ondo dabilza, eta txarto dabilzanak... AEBetako ikastetxe askotan aspaldi dituzte zinpeko goardiak. Arrakasta, batzuentzat baino ez.

Estatuan”. Ikas komunitatean kontrakoa da: gelako umeak talde txikitik banatzen dira lanerako, beti ere heterogeneoak izan daitezkeen saiatuz. Kanpotik etorri den boluntario bakoitza talde batez arduratuko da, dinamizatzaile lanak eginez, guztiek parte har dezaten bultzatuz. Hala, denak aberasten dira, gehiago zein gutxiago dakitenek. Helduari ez dagokio irakastea—hori irakaslearen lana da—, baina bera egoteak gatazkak desagerrarazten ditu. Aritmetika hutsa: irakasle bakar baten zuzarlan eskerre da gelako diziplinari eustea—denboraren %40 horretan ematen duela kalkulatu dute—; heldu batek berriz, erraz kontrolatzen du lauzpabost ikasleko talde txoa. “Gatazkarik sortzeko denborarik ere ez dagoen giro horretan”, Flecharen hitzak erabiltzearen, ikasketa azeleratu egiten da. Eta notak hobetu, azken batean. Gorago adierazi bezala, biak, emaitza akademikoen zein bizikidetzaren hobekuntza, eskutik helduta doaz. Batak bestea dakar.

Gurasoak ahaztuta Espainiako Estatuan

Alditu gehien arabera, gela barruko interakzioak emaitza ikusgarriak lortu ditu ikasketa prozesua hobetzen, eta salbuespenik gabe gainera. Baina ez da bide bakarra. Gurasoen prestakuntzak, esaterako, eragin handia du umeen hezkuntzan. Alegia, gurasoak, eta batez ere amak, ikastaroren bat egiten aritzea edo bestelako heziketa-saioren batean parte hartzea. Mundu osoan zehar ikasketetan arrakasta neurtzeko egiten diren azterketek agerian utzi dute horrek errendimendu akademikoa hobetzen duela. “Espainiako Estatuan, tamalez, ez da hori kontuan hartu. Indar guztiak irakasleen heziketara bideratu dira, gurasoak ahaztuz. Irakasleentzako Berritzeguneak ondo daude, baina gurasoentzako Berritzeguneak behar dira”, dio Flechak. Eta horixe da hain zuzen ikas komunitatea, haren esanetan: gurasoen Berritzegune bat.

Ikas komunitateak Euskal Herrian

EAEn 23 ikastetxe ari dira Ikas Komunitate programa garatzen, eta kopurua ikasturtero handitzen da. Orain dela hamar urte hasi ziren lehenbiziko laurak, ariketa modura, eta haiek ereindako hazia pixkanaka ematen ari da fruitua. Hasiera batean, bizikidetzara arazoak zituzten eskolentzako irtenbidetzat jotzen zen, gerora ikusi zuten edozein ikastetxerentzat balio zezakeela, eta 2000. urtean hasi zen ekimena zabaltzen. Pixkanaka oraingoz.

Arabian, Bizkaian eta Gipuzkoan ikas komunitateak egindako ibilbidea laburra bada, beste lurraldeetan hutsaren hurrengo da. Nafarroan badago kasu bakarra bat, baina datu ofizialik ez. Izan ere, Hezkuntza Sailak ez dauka momentuz ikas komunitatea sustatzeko

asmorik, bertako langile batzuek horretan buru-belarri diharduten arren, agintariak konbentzitu nahian.

Ipar Euskal Herrian, Frantziako Estatu osoan bezala, oso urruneko kontzeptua da ikas komunitatea. Ramon Flechak dioenez, “1960ko hamarkadako gizarte industrialean, frantziar eskola eredu oso ona zen: laikoa, publikoa, berdintasunaren aldekoa... Baina ez dute informazioaren gizartera egokitzen jakin, ez metodologiaren aldetik, ez kultura desberdinen arteko harremanak kudeatzeari dagokionez. Horrek hainbat arazo sortu dizkie, gatazka bortitz batzuk barne. Frantziako Gobernuaren asmoetan ikas komunitateak ez du lekurik, eta gainera zaila dute horrelakorik ezartzea, oso sistema zentralizatua eta burokratikoa dutelako, inongo autonomiarik gabekoa”.

Ikas komunitatea

Gehiago ikasteko, demokrazia

Ikas komunitatea eskola demokratikoaren adierazpideetako bat da. Emaitzei lotutako demokrazia dugu baina: ikasketa hobetzea du helburu, eta lortzen ez badu ez du balio. Horretarako erabiltzen den tresna ikaskuntza dialogikoa da, alegia, elkarrizketan oinarritutakoa. Maria Luisa Jaussik nabarmentzen duenez, elkarrizketa horren ezaugarrietako bat berdintasunean oinarrituta egotea da. Hau da, erabakiak argudioen arabera hartzen dira, ez pertsonen estatusaren arabera.

Orain arte esandako guztiaren adibidea dugu Lekeitioko Herri Ikastetxea. 2000. urtean abiarazi zuten ikas komunitatea. Ordura arte, ikas komunitatea ikastetxe gatazkatsuekin lotutako kontzeptua zen. “Guk hemen ez geneukan halako arazorik –dio Xabier Iturbe eskolako zuzendariak–, baina hala ere konturatzen ginen gela guztietan geneuzkala atzeratuta gelditzen diren ikasle batzuk. Ez emaitza akademikoei dagokienez bakarrik, harremanak egiteko gaitasunean ere bai. Eta ez zen irakaslearen kontua, irakasle askorekin ibili eta gero hala gertatzen zen eta. Zeozer ez genuen ondo egiten, eskola modura”.

nean ere bai. Eta ez zen irakaslearen kontua, irakasle askorekin ibili eta gero hala gertatzen zen eta. Zeozer ez genuen ondo egiten, eskola modura”.

Irtenbide bila, ikas komunitate proiektua ezagutu zuten. Gaur egun, eskolatik kanpoko 30 boluntario inguru dauzkate, gela barruko interakzioetan parte hartzen. Horietatik, ia hogeit bertatik bertara duten institutuko ikasleak dira, erlijio eta etika orduak ume txikien geletan ematen dituztenak. Badabilta gurasoak eta herriko beste pertsona batzuk ere. ezin denera ailegatu, eta matematika eta hizkuntza eskoletarako baliatzen dituzte boluntarioak, ikasgai garrantzitsuenak direlakoan. Gainera, tertulia dialogikoak antolatzen dituzte, aldezt aurretik aukeratutako liburu bat hizpide. Emaitzak zoragarritzat jo ditu Iturbek, gai honetaz hitz egin diguten guztien ildo berean.

Ezkerreko argazkian, Batxilergoko ikasle bat haur txikiei laguntzen, Lekeitioko Herri Ikastetxean. Eskumakoan, Zornotzako Andra Mari ikastolako ikasleak gelan. Aurten, 1987an bezala, zornotzarrei egokitu zaie Ibilaldia antolatzea (maiatzaren 25ean egingo da). Etekinak bigarren lerroa jartzeko erabiliko dituzte, gaur egun bakarra dute eta Lehen Hezkuntzako 1. mailatik aurrera.

Aldaketaren beldur

Lekeition argi dute, beste leku askotan ez. Zergatik ez dira ikas komunitateak barra-barra hedatzen, hain emaitza onak badituzte? Ramon Flecharen ustez, horretarako arrazoiak ulertzekoak dira: gizakiok ez gara berez aldaketazaleak. Irakaskuntza alorrean eta Espainiako Estatuan, gainera, aldatu nahi eza irmoagoa da iragan hurbileko aurrekariengatik. “Hainbat erreforma iragarri dira –LOGSE eta abar–, eta irakasleek sinetsi egin dute; baina horien emaitzak uste baino kaxkarragoak izan direla ikusita, uzkuritu egin dira proposamen berrien aurrean”. Bestalde, ohikoa da irakasleek beren esparrua zaindu nahi izatea. Ez da erraza besterik gabe ateak irekitzea kanpotik datorrenari. Pedro Rascon Nafarroako Herrikoa guraso elkarteko presidentek dio irakasle askok oraindik dutela gurasoek hezkuntzan parte hartzearen aurkako jarrera halako bat, “nahiz eta, zorionez, gero eta indar txikiagoa daukan; irakasleak konturatuz doaz gurasoak ezinbesteko ele-

mentua direla hezkuntzan”.

Maria Luisa Jaussik uste du gizartea ez dagoela irakaskuntzan inplikaturik, Hego Euskal Herrian behinik behin. “Eskolen dinamika oso bestelakoa izan da, LOGSEk ezartzen zuen curriculum-proiektua irakasleen ardura baizik ez zela, eta horrek asko mugatzen du, eskolan denak duelako curriculumarekin zerikusia. Gurasoek ezin badute ezer esan...”.

Ikas komunitateak gauza dira inertzia horiek hausteko? Ana Eizagirre EHIGE gurasoen elkarteko bozeramaileak begi onez ikusten du EAEko Hezkuntza Sailak sustatutako programa, baina informazio gehiago behar dela uste du. “Pedagogia arloan ematen diren berrikuntzak ez dira ondo ulertzen ez badira azaltzen. Ikasketa dialogikoa oso ondo dago, baina inork ez daki zer den”. Edozelan, Eizagirrek dio ikas komunitateak oso onuragarriak suertatzen ari direla parte hartzen duten gurasoentzat,

LEKEITIKO HERRI IKASTETXEA

INIGO AZKONA

eta haien inplikazioa handitzen dutela. Gaiak berebiziko munta dauka EHIGerentzat. Ekainaren 1ean Barakaldon ospatuko dute Euskal Eskola Publikoaren jaia, eta berau iragartzeko zabaldu duten txostenean garrantzi handia eman diote gurasoak eta gizarte osoa irakaskuntzaren arlo guztietan inplikatzeari. Hori diote gurasoen ordezkariak, baina ez dago argi gaur egungo joerak horiek diren, irakaskuntza mundutik sarritan etortzen den mezua baita gero eta axolagabekeria handiagoa dagoela seme-alaben hezkuntza-renganako. Edo, axolagabekeria ez bada, ordutegiak ez digutela askoz gehiagorako betarik ematen. Guraso elkarteek argi dute aita-amak badutela haurren hezkuntzaren gaineko kezka, salbuespenak salbuespen. Parte-hartzea beste kontu bat da.

Ikastolen eskarmentua inplikazio kontuetan

Euskal Herrian ikastolak izan dira, tradizioz, parte hartze horren eredu. Ramon Flechak berak esan digu: "Baliteke hau guztia hain arraro ez iruditzea ikastolak ezagutzen dituenari, horietan beti izan delako senideen inplikazio handia". Ikastolen Konfederazioko

**Ikasleek gehiago ikasi eta
eskoletan bizikidetzat hobetzeko
helburu bikoitza lortu nahi bada,
irakasleen indar hutsak ez dira
nahikoak, horregatik ikastetxeko
ateak zabaldu behar dira,
mundua sar dadin**

Mirari Bereziartuak ezinbestekotzat du gurasoen parte-hartzea hezkuntzan, are gehiago estatuturik gabeko herrietan, eskola bada herri-gintzaren gakoetako bat. "Ikastolen kasuan, beraz, bi ardatz horiek daude: batetik norberaren seme-alaben hezkuntza, bestetik Euskal Herria". Arlo akademikoan ere badu garrantzirik gurasoak "bustitzeak". Euskal curriculumak diseinatzaren egindako ekarpenak ikusi besterik ez dago, Bereziartuaren berbetan.

Esan daiteke, beraz, ikas komunitatearen tankerako ekimenak ez direla guztiz arrotzak ikastetxetan, nahiz ez dituzten ezartzen aurreko lerroetan azaldu dugun modu berean. Hala, Seaska da ikasgeletan gurasoen presentzia modu sistematikoan ahalbidetzen duen bakarra, tutoretza orduetan parte hartuz, ikastetxe guztietan ez bada bai bederen askotan. Horrek guztiak beste onura bat dakar gainera: gurasoak inplikaturik ikusteak mende egiten dio haurren garapenari. Zorioneko Pisa azterketan beti onenetakoa izaten den Finlandian, esaterako, gurasoak bete-betean daude ikastetxeko eguneroko jardunean murgilduta. Nota ona eman beharko diegu, eta geure buruak irailerako prestatu. ■

Galdutako zubixak
Kamen Lertxundi
poemak eta kantuak

KARELEAN
56. gelatik

MORAU TA AGOTAK
Kalamidadiak

GAINSBOURG
GAINBEGIRATUZ

TIGER! TIGER!
The Kind of Goodnight

LOS REYES DEL K.O.
Live in Yorckschlösschen, Berlin

JOSERRA SENPERENA
Dardaren interpretazioa

MARTA SANCHEZ TRIO
Lunas, Soles & Elefantes

WWW.HOTSAK.COM

BLOODY HOTSACK

errabal
www.errabajazz.com

gaztelupeko
HOTSACK
Errabal 22
20590 SORALUZE
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750199
gazelupeko@hotsak.com
www.hotsak.com

Gero gerokoak, orain...

Bartzelonatik bueltan zenbait gogoeta egin nahi nuke gure kultur sistemaren osasunaz. San Jordi eguna bizitzea tokatu zait bertan eta, jakina, ezin zitekeen egun hoberik –txarrogorik?– aurkitu, konparaketak egiten hasteko hemen dugun giroarekin. Rambletako liburu erakusketa erraldoia bada ikusgarria eta zer den irudikatzea kostatzen bazaizue has zaitezte bisualizatzen Herri Urrats bat, baina tabernen ordeztatu –eta beraien inguruan pila-turiko jendetzaren ordeztatu– liburu ezalitateko mahaiak eta irakurle armada bat.

Ez naiz bereziki agorafobia, baina jende oldeaz aspertzaren hasia nintzen une batean bururatu zitzaizkidan liburuak lasaia goi ikusi ahal izango nituela liburutegia batean, ustez eta jende guztia kalera irtenda zegoela. Intuzio okerra. Sartu naiz, bada, liburutegia handi batera, eta zer ikusten dut hango bazter batean? Ehun bat pertsona metaturik norbaiten inguruan. Oihuak: “No te vayas!” Hamar bat beso gutxienez altxaturik argazkiak hobeto ateratzearren, bultzada urduriak. Segituan pentsatu nuen musikari bat izango zela metaketaren zioa, ala aktore bat. Baina ez zen hala. Idazle bat zen istiluaren arrazoiak. Eta guztiz ezezaguna literatur kontuetan informatuxea nabilen honentzat. Hogei segundo pasa nituen informazio *bruto* hura asimilatzeke. Obszenoak eta guzti irudituz zitzaizkidan hasiera batean irakurle sutsu haien oihu emozioz kargatuak, onartu arte halako obszenitate apur baten behar beltza dugula hemen.

Argia itzali aurretik berriak ikusi nituen telebistan egun hartan. Cervantesen *Kixotea*-ren irakurketa jarraikia aipatu zuten, errelebo-ka egiten den hura. Biharamunean nire posta elektronikoa begiratu nuen, egunero lez. Sorpresatxo bat neukan zain: Euskal Idazleen Elkartearen email batek abisatzen

DANI BLANCO

Mr Apalategi

Basterretxea

Olasagerre

ninduen hiru euskaltegik halako irakur-maratoi bat antolatu berri zutela zein obrarekin eta... Axularren *Guero*(sic)-rekin.

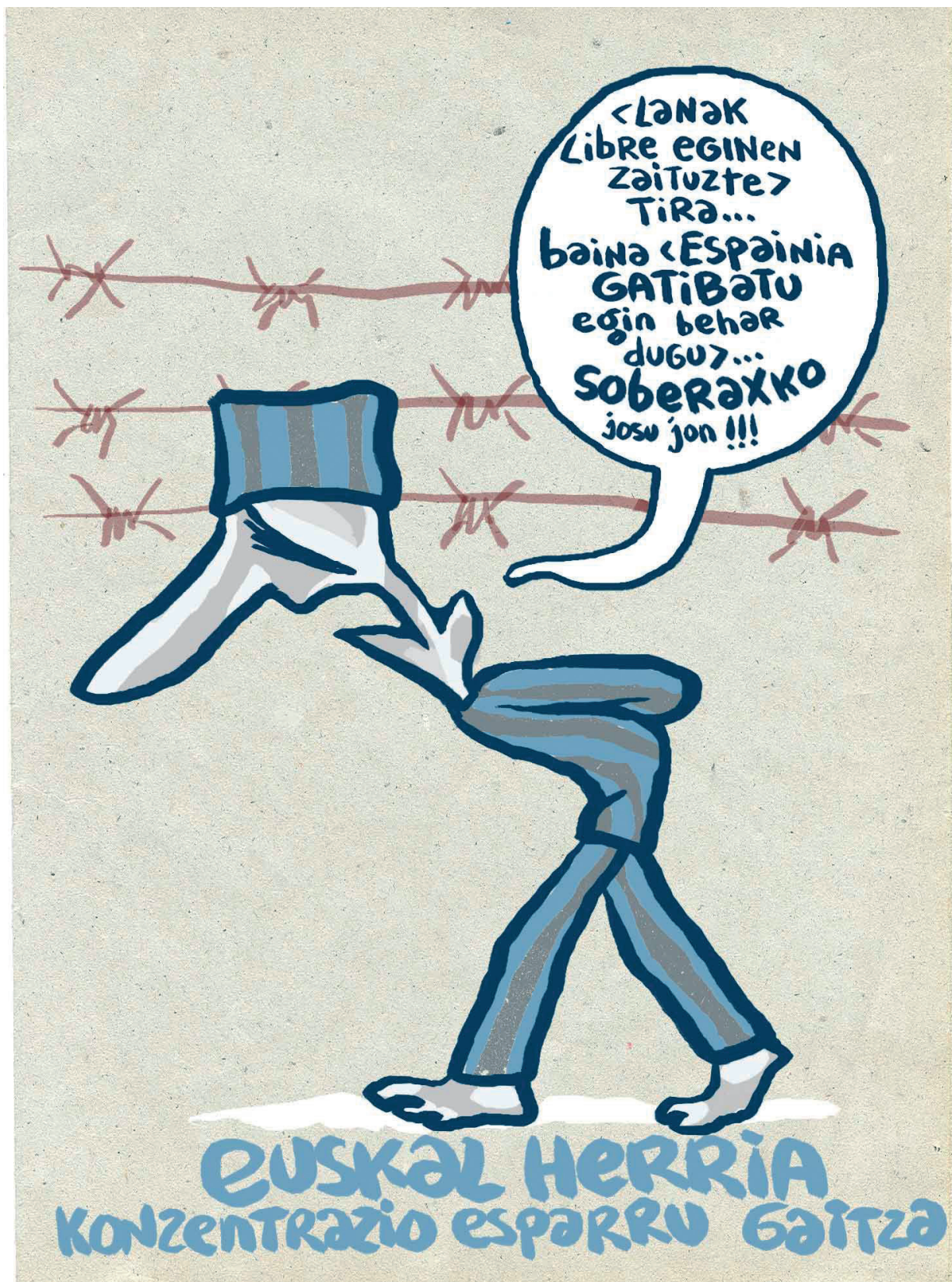
Barkamena antolatzaileei baina ezin naiz isilik egon; arnasa moztu dit berriak. Bakar-bakarrik oroitarazi nahi dut gure *Gero* famatua Kontra-erreforma katolikoak utzi digun euskarazko aztarna –edo zauri– biziena dela. Hots, lehe-

nik bokazioz ez dela obra literario bat. Bigarrenik, gure herri historian gutxienez eztaba-dagarria den papera jokatu zuen mugimendu ideologiko baten erakusgarria dela –Axularrek paso egiten du ziurrenik bere begiez ikusi zuen “sorginen” erreketak masiboak eta ordena katoliko hertsienaren defendatzaile sutsu gisa ari da–. Hirugarrenik, gizakiaren ikuspegi desolagarria –dena da bekatu eta hobe duzu lehenbailehen bide zuzenean jartzea ez baduzu infernuaren sua dastatu nahi, laburbilduz– aurkezten digula doinu ezin moralizatzaileagoaz. Azkenik, liburuaren eduki horrengatik, euskara ezin politagoan idatzita egon arren pairaezina dela irakurketa, dosi homeopatikotik ez bada.

Gure literatura berriegia da, nonbait, *Kixotea*-ren baliokide zahar bat edukitzeko. Konforme. Juanjok aipatzen zuen *Hamaika pausoren* irakurtaldi jarraikia zoragarria litzateke niretzat, baina uler dezaket halako altxorak beste ehun bat urte beharko duela –eta ETaren desagerpena?– behar bezala lixeritua izateko. Eta egia da, beharbada, deprimigarriegia litzatekeela Saizarbitoria-*ren opera magna* halako liburuaren festa bate-rako. Iradokizun bat beraz: zergatik ez dugu, adibidez, Joxan Sagastizabalen obra konpletoaren irakurketa jarraikia antolatz?

Euskarak eskertuko digu, eta horrela Axularrek ere agian bere hilobitik irri batzuk egingen ditu. *Post mortem* bada ere, badu beharra gizajokak. ■

Juanjok aipatzen zuen *Hamaika pausoren* irakurtaldi jarraikia zoragarria litzateke niretzat, baina uler dezaket halako altxorak beste ehun bat urte beharko duela –eta ETaren desagerpena?– behar bezala lixeritua izateko

Xabier Etxaniz Erle

EHUKO IRAKASLEA

Bolognako aukera

Aldizkari honetan bertan euskal kazetari batek esan zuen sloganen herrian bizi garela eta, neurri handi batean, arrazoia duela uste dut. Eguneroko kontuei erreparatu beharrean askotan goi mailako eztabaidetan pasatzen dugu denbora eta horren ondorioz Espainiako bandera udalean dagoelako milaka lagun ateratzen dira kalera, baina udal horrek herritarren interesen kontrako etxebizitza planak aurrera eramatean, hiritarren zerbitzuak –kultur, kirol edo gizarte mailakoak– murriztean, orduan ia inork ez du kexarik egiten.

Bologna prozesuarekin, Unibertsitate ikasketak Europa mailan baliokidetzeko prozesuarekin, antzeko zerbaite gertatzen dela uste dut. Hezkuntzaren merkantilizazioa, homogenizazioa eta pribatizazioa omen dakartza prozesu horrek. Horixe da, behintzat, Ikasle Abertzaleak beren web orrian dioena. Baina prozesu honen ondorioak dira horiek? Hemen inork ez du esaten unibertsitatearen tasak, esaterako, Jauriaritzak erabakitzen dituela, inork ez du aipatzen ikasketa planak unibertsitate bakoitzak egin behar dituela bereak. Non dago homogenizazioa? Non pribatizazioa?

Oso bitxia da baina Euskal Herriko Unibertsitateetako irakasleen aldetik ez da Bologna prozesu honen kontrako mugimendurik. Are gehiago, euskaltzaleen artean, ezker

ALEX LARRETXI

abertzaleko irakasle askoren artean prozesu hau hobetzeko aukera moduan ikusi da. Hor daude Txoli Mateosek edo Xabier Iasik, adibidez, esandakoak.

Orain, ikasketa planak egiterakoan ez ditugu Madrildik jarritako irakasgaiak egin behar (indarrean dauden ikasketetan gertatzen dena), autonomia izango dugu hemen eta hemengo beharrei erantzunez ikasketak egiteko. Ni, Gasteizko Irakasleen U. Eskolako irakaslea naiz eta nire inguruan ikusten dut orain aukera bat dugula euskal curriculumean sakontzeko, erdal lerroak desagertzen joateko, etorkizun hurbileko irakasleak hobetzeko prestatzeko... eta,

horrez gain, unibertsitate guztian irakasleok izan beharrean ikaslea izango da dozentziaren gune nagusia. Irakasgaiak ikasleak lortu behar dituen gaitasunen inguruan eraikiko dira (eskolak, bakarka nahiz taldekako lanak, liburutegietara bisitak, azterketak... kontuan izango dira).

Bolognako prozesua euskaldunok dugun aukera bat da. Oraingo egitura aldatu eta berri bat eraikitzeko, oraingoarekin ez gaudelako konforme... eta datorrena, neurri handi batean, gure esku dagoelako, unibertsitatean gauden guztion esku dagoelako. Eta Unibertsitateak –edozeinek, baita datorren euskal unibertsitatek– bete behar duen prozesua denez, agian esloganetatik proposamenetara pasatzeko ordua iritsi zaigu. ■

Oso bitxia da baina Euskal

Herriko Unibertsitateetako

irakasleen aldetik ez da Bologna

prozesu honen kontrako

mugimendurik

TXANDAN
Andoni Mujika

Berrikuntzaren garaia dela argi geratzen ari zaigu instantzia zenbaitetatik jasotzen dihardugun mezua eraginagatik. Orain, berrikuntza da terminoa. Aro honetan, eta herri txikia izanik gehiago, badirudi gure nazio-estrategiaren zutabeetako bat izango dela. Eta horren esatari tematsuenak agente instituzionalak dira, dela administrazioa, direla enpresa erakundeak, dela unibertsitatea... Kurioso da. Programak daude ekintzailetasuna sustatzeko, zerbitzu eta produktu berriak sortzeko, sariak sormenerako... baina programak dira. Eta aspaldiko predikatzaileari gertatzen zitzaiona gertatzen ari zaigu neurri batean, esan

Innovation

bai, egin ez. Gertatzen ari zaiguna da berrikuntzaren plano bakarrean gabiltzala (tekniko-teknologikoan) eta ez gabiltzala bere giza-gizarte dimentsioa pentsatzen eta formulatzen ari. Horretarako ere, herri honek dituen potentzialtasunak aktibatu beharko genituzke eta, konplexu barik, proiekturik ez duenak entzun eta ikasi, denok ikasi. Konbentzionala izaten jarraitzeak gauza batzuetarako balio ez badu, gainontzekoetarako ere ez. Eragileek, alderdiek, ezkerak, administrazioak... desafio zentrala dugu honekin. Herri hau sen onez, jakintasunez eta maitasunez pentsatzeko, formulatzeko eta egiteko unean gaude. Herri honek proiektuak, eta proiektua, behar ditu. ■

Agurtzane Intxaurraga

ANTZERKILARIA

Kaxoi barruko istorioak...

Aktore bila lur azpian ere... halaxe ibili naiz egun hauetan. Halaxe dabilta hainbat tokitan aktore euskaldunen bila. Hazia erein eta lurra jorratuz batera, ti-ta batean eguzkiratuko balira... —batzuek halaxe delako ustea dute—. Transgenikoeekin konformatu errazak dira horiek, baina hala-koetan bihotz errerik ez zaigu faltako.

Ez. Ez gara horrenbeste. Euskaraz mintzatzen garen euskaldunok ez gara horrenbeste. Are gutxiago aktore euskaldunak eta adin batetik gorako aktore euskaldunak zer esanik ez: ea ez dira... Eskuko atzamarrez kontatzen dira. Hauxe gure patua!

Gure gizartea inoiz baino aitona-amondugoa dagoen bitartean, errealtate hori fikzionatuko duen aitona-amonarik ez. Orain berrogei, berrogeita hamar urteren bultzatzen daudenak hirurogei noiz izango zain gaude denok. Eta zortea alde izan dezagula adin horietara iristean buruak oraindik egoki erantzuten badigu! Baina hori beste istorio bat da.

Zer egin bitartean adin horretako aktoreak behar dituzten antzerki lanekin? Euskaraz egiteari uko egin edo bestela aktoreak zahartu bitartean, kaxoian sartu lanak eta hantxe utzi eurak ere zahartzen? Hauxe historia petrala: nik ere adi-

DANI BLANCO

neko aktore bat behar nuen, ezaugarri zehatz batzuk beteko zituen, eta dauden bizpahiru-ekin hitz egin eta gero, ezinezkoa egin zait bat lortzea. Proiektuz josiak aurkitu ditut guztiak, itota lanean: Ezin dut... Ezin dut... Aldarean, senargaia noiz iritsiko zain dagoen emaztegaia sentitu naiz, agertu behar du!, amorrarazteraino agertu behar du, oihukatuz!

Istoria hau adibide soila besterik ez da. Ikus-entzunezko sektoreak ere egunero aurre egin behar dio arazoari. Galdeiezu Goenkalen kastinak egiteko ardura dutenei, adibidez.

Hamalau urteko ibilbide luze honetan makina bat aktore pasa da bertatik. Azken bi urteotan, ordea, benetako arazoekin dabilta aktore berriak bilatzeko. Jose Mari eta Maria Luisaren urrezko garaiak. Nork beteko haiek utzitako hutsunea? Erronka ez da txikia. Eskuko atzamarrez konta daitezke daudenak eta badiotsuet, produktora eta antzerki talde ezberdinen artean bere biziko lehia dugu haiekin egiteko. Urrea balio dute gure fikziozko aitona-amonek. Urre gorria.

Eta bitartean, zilarrezkoak urre bihurtu bitartean, ikasten ahal dugula istorioetako aitona-amonak oporretara bidaltzen edo zeharo gor-mutuak egiten. Igualako egongo ginen orain! ■

«
Euskaraz mintzatzen garen
euskaldunok ez gara horrenbeste.
Are gutxiago aktore euskaldunak
eta adin batetik gorako aktore
euskaldunak zer esanik ez
»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Haurren futbol lehia-ketak, eta ez dira gutxi urtetan metatu izan ditudanak. Haurra nintzela, eskolakoak eta eskola artekoak gain, auzoa ordezkatzeko jokaturakoak oraindik fresko ditut gogoan. Eskolako taldeko fraide edo falangista ardura-dunei ezetz esaten goiz ikasi nuen, eta auzokoa hobesteak ekarriko zidan zigorre aurre egiten hasi nintzen nire erabakien ondorioak onartzen. Zigorrena orekatzeko beti izaten nuen auzoko lagun bera, eskolatik at bizia askatuagoa egiten laguntzen zidana, “nireagoa” zena, eskolako kideek, nekez ulertzen zutena. Geroztik askotan izan naiz parte holakotan entrenatzaile gisa,

Maite izan ditut

Miarritzen izan naiz horrelako batean. Hegoaldetik etorritako asko Iparraldekoen eta frantsesen aurka aritu ziren. Frantzia eta Espainia. Ez dut gogoratzen euskarazko hitz bat bera ere entzun izana. Eta dozena erditik gorako jende ikusi nuen haur onentsuenen xerka, izenak eta abizenak hartuz datozen urtetako jokalaria errolda osatu nahian hauen gurasoen kilikagarrri. Espekulatzea dute kirol, kea eskaintza, eta haurren erabakimen eza alde. Otzan eskola, lehiakortasuna itoko duena. ■

urteekin han ezagututako zenbait gero telebistan ikusteko aukera izan dudalarik puntako jokalaria. Joan den asteburuan

Gure bost ezaugarri jarriak

I

Banidosoak gara pertsonak
horrek kentzen digu loa
“ni harro nago jaioterriaz”
“nik ze pektoral txuloa!”
urrutitik so dagonarentzat
nolako ridikuloa...
baina norberak ez du ikusten
bere atzeko zuloa.

MADDY SORO

IV

Giza-andreok geurekoi gara
ez abereen antzeko...
“nire txakurrak”, “nire” behar du
sentiduren bat hartzeko...
Nola konpondu munduan bonba
atomika ez lehertzeko?
mila bilera behar badira
igogailu bat jartzeko.

II

Mugikortasun zaleak gara
A-8ra edo irten...
bat nora doan eta zergatik,
ez da samurra jakiten!
Hau eta hura egin nahi dugu,
eta dena ziztu baten
animalia bakarrak gara
ez dakigunak egoten.

V

Zorionaren bila hastea
giza-ezaugarri sakona
bistako denaz ohartu gabe,
bila hara, bila hona.
Hainbeste mende igaroarren
ez da jabetu pertsona
zorionaren itxaron-gelan
dagoela zoriona.

III

Premiak sortzen dizkigutenez
kontsumoari nork laga
baina pertsonak premiak ditu
jan-edan-jaztetik hara...
Premia hoiek ase nahi eta
piztia sinistun gara
biak nahastuta zer geratzen da?
nikietan Che Guevara.

VI

Banidosoak, ezinegonak,
kontsumozale, bistan da...
geurekoi eta zoriongose
koktelak a zer eztanda!
Mundua oso gaizki doala
hamaika aldiz esan da...
okerrago ere joan daiteke
geu holakoak izanda.

Denboraren makina
Robespierrek
ez du estatuarik

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Morau ta Agotak
Kalamidadiak
diskoaz solasean

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Lost in Bilbao

"Hirien eskaintza kulturala hain da zabala, ezen antolatzen diren gauzetatik erdiaz ere ez zaren enteratzen". Rubén Sánchez Bartzelonakoa da eta 32 urte ditu. Kosmopolita hitza erabiltzen du hiritar esan beharrean, agian berak ukitutxo kosmopolita hori ere baduelako. Hamar gehi bat hiritan ibilitakoa da, baina badirudi Bilbon geldialdi luzetxoa egingo duela, egitasmo interesgarria hasi baitu *botxoan*: Lost in Bilbao (www.lostinbilbao.tv), "Bilboko kultura eta aisialdiaren inguruko magazina, 2.0 Telebista formatuan eskainia".

Hirian ezer ez galtzeko

ANDER EGILUZ

Argazkiak: Iñigo Azkona

Zelan sortu zen Lost in Bilbao?

RUBÉN SÁNCHEZ. Bilbora bizitzera etorri nintzeanean, ez nuen hiria batere ezagutzen; ez nekien zer egin nezakeen, zer izan zitekeen interesgarri... Orduan hasi nintzen hiriak eskaintzen zuenari jaramon egiten.

Hasieran blog bat egitea otu zitzaidan Bilbon antolatzen ziren gauzen inguruan. Ez zen oso ideia originala, baina gauza pertsonala zen, idazteko ohiturari eustearren hiria ezagutzen nuen bitartean. Ideia blog izatetik bideoblog izatera pasatu zenean Cristina, Libe eta Garazirekin harremanean jarri nintzen, eta gauzak prestatzen hasi ginen.

Lost in Bilbao, hala ere, ez da bideoblog pertsonala. Sarean daramatzan zazpi hilabeteotan profesionalizatzen joan da bost laguneko lantaldea osatu arte. Sánchez-en zuzendaritzapean, Libe Otegi tolosar kazetariak aurkezten du saioa, Cristina Fernández edukiaz eta gidoiaz arduratzen da, Garazi Rodríguez da multimedia arduraduna eta Aiora Kintana, Arte Ederretako ikaslea, praktiketan ari da.

Astean behin grabatzen dute saioa hurrengo zazpi egunetan Bilbo Handian gertatuko direnen berri emanez. Musika, antzerkia, dantza, zinema, artea, diseinua... kulturaren forma guztiak uztartzen saiatzen dira, beti ere Bilbo edo bilbotarrekin zerikusia dutenak. “Bilbon bertan gertatzen direnez gain, bilbotarrek edonon antolatutakoak ere zabaltu gura ditugu”,

Lost in Bilbao
lantaldeak lagun
arteko giroan
grabatzen ditu
astero programak.

dio zuzendariak. “Hasiberriei ere atea irekitzen saiatzen gara. Ezagunak direnek ez dute laguntzarik behar, leku guztietan agertzen dira”, gehitu du Libek. “Joera soziala dauka programak”.

Blogosferan ere oihartzuna izaten ari da boskote honen egitasmoa. Javier Martín Loogic.com-eko arduradunak, historiako lehenbiziko “metrobideoblog” izenarekin bataiatu du proiektua. Alegia, metropoli bati dedikatutako lehen bideobloga. “Asko poztu ginen Loogic-eko hitzak irakurtzean” dio Sánchezek, “eta egia esan, asko bilatuta ere, ez dut Interneten hiri bati zuzendutako beste bideoblogik aurkitu”.

Agenda kultural baten lana egiten duzue azken finean, eta badaude beste asko. Zer dauka Lost in Bilbao besteek ez dutena?

R. SÁNCHEZ. Internetek irudia, soinua, testua eta estekak eskaintzen dizkizu; den-dena daukazu pantaila berean. Kontzertu bat edo erakusketa bat iragartzen dugunean, alboan daukazu ekin-tza horren webgunera doan esteka zuzena. Hori eta gure ikus-entzuleekin dugun etengabeko *feedback*-a dira gure berezitasunak.

Zer motatako ikusleak dituzue? Nori zuzenduta dago Lost in Bilbao?

R. SÁNCHEZ. Hasieran, botila batean sartu eta itsasora botatako mezuaren modukoa zen. Ez genekien norentzat emititzen genuen, ezta jendeak arretarik jarriko zигun ere. Baina jendeak jaramon egin digu! Agian agenda kulturala izateko oso independenteak garelako, lagunaren arteko proposamenen antza dutelako geurek. Eta Bilbon, hiriri buruzko kate bat Interneten egotea nahiko berritzailea delako.

Zer da Bilbo zuentzat?

R. SÁNCHEZ. Bilboko gauzarik onena bilbotarrek dira, jendea eta hemen ditudan lankideak. Hirigunea ere oso polita da; ez dauka zerikusirik deskribatu zidaten hiri gris eta ketsuarekin.

Bilbon kultura *underground* oso indartsua dago. Lagun asko dago ohiko giroetatik aparte milaka gauza egiten. Hemendik gutxira etanda egingo du horrek guztiak, eta Bartzelonan duela hogeit bat urte gertatu zen bezala, abangoardia hiri bihurtuko da.

Ibaizabalgo hiribildua azken hamar urteetan jasaten ari den bilakaeraren ondorio izan daite-

ke Rubénen iritzia, ala bere moduko jendearen ondorio hiriaren modernizatzea. Edozein dela ere, argi dago L.I.B.ekok Bilbori beste ukitu bat ematen diotela.

Lost in Bilbao ikusita nahiko *cool* ematen du hiriak; Rubén Bartzelonakoa izateak ez nau bate-re harritu...

LIBE OTEGI. Asko nabaritzen da Rubének begi desberdinez ikusten duela Bilbo, kanpotar baten begiez. Estetika aldetik ere, L.I.B. desberdina da. Ez dauka ohiko irudi euskalduna. Baina Bilbo, berez, bada gero eta *cool*-agoa. Xarma berezia dauka, eta identitate oso fuertea... horregatik zaila da integratzea. Halere, behin integratuta oso ondo zaude.

R. SÁNCHEZ. Bilbo kontraste handiko hiria izango da: betiko ohiturak jende berriztatzailearekin nahastu egingo dira. Hiri txikia da, baina oso bizia; gaitasun ikaragarria du.

Lost in Bilbao oraindik ez da inon iragartzen; Internetetik nahikotxo miatu behar da zuengana heltzeko, eta webgunean beta bertsioa dela argi esaten duzue. Noiz hasiko zarete bozgorailuarekin emititzen?

R. SÁNCHEZ. Orain arteko guztiak jendearen erantzuna ezagutzeko egin ditugu, baina bagaude behin betiko bertsioari azken ukituak ematen. Laster estreinatu gura dugu L.I.B. berria. Atal berriak, programa luzeagoa, babesleak bilatuko ditugu, webgunea iragarri egingo dugu...

GARAZI RODRÍGUEZ. Herrikoia goa egin gura dugu saioa; kalera atera gura dugu kamera, astero galdera bat egingo diegu bilbotarrei, elkarrizketak ere maizago egin gura ditugu [Txuma Murugarreni egindako elkarrizketa oso interesgarria iruditu zaio kazetari honi], Bilboko dendarien inguruko erreportajeak sartuko ditugu...

Babesleak bilatuko dituzuela esan duzu Rubén... Horri buruz ere galdetu behar nizuen: Creative

Commons lizentziapean egiten duzue lan eta publizitaterik ez daukazue... dirua nondik ateratzen duzue?

R. SÁNCHEZ. Argi eta garbi esateko musu-truk gabilta lanean; txakur txikirik ere ez daukagu. Eta diru gabe mota honetako edozein egitasmo hilda dago. Hala ere ez dakigu oso ondo zelan egin babesleen kontua, ez baitugu kutsu independentea galdu gura. Programako atal batzuk promozionatuak izan daitezke... ez dakigu oraindik zehatz-mehatz zelan egin.

Bestalde Copyleftaren filosofia oso interesantea da, askozaz arinago zabaltzen baita zure produktua. Jende gehiagok ezagutzen zaitu eta horixe da gura duguna. Gainera besteek gure lanak erabili ahal izatea gustatzen zaigu, egilea nor den aipatuta, noski.

Programan agertzen den sofa gorrian jesarrita erantzun diete galderei. Behin bukatuta, lau gauza prestatu eta asteko saioa grabatzen hasi dira. "Lehenengo euskarazkoa grabatuko dugu, eta gero gaztelaniaz, ados?", diotso Libek Rubéni. Bizpahiru hartualdi grabatu dituzte eszena bakoitzeko, eta denen artean aukeratu dute gustukoena. Argi dago zergatik ematen duen lagunaren arteko programa; lagunaren artean egin delako.

Barre handiak egiten dituzte Libe trabatzen denean. "Baina memoria ikaragarria dauka. Gidoi guztia buruz ikasten du, eta askotan, eszena bakoitzeko hartualdi bakarrarekin grabatu izan dugu programa osoa" aitortu du Cristina Fernándezek. "Telepronter bat egingo dugu halere, Liberi laguntzeko" esan du Rubének. Eta egin egingo dute, ez erosi, aurkezlearen aurrean dauden argi hotzeko fokuen antzera: eskuz eginak dira. Honek guztiak berpiztu lezake Bilboko kaleetatik galtzearen plazera... Lost in Bilbao. ■

www.argia.com/bideoak

helbidean, elkarrizketaren pasarteak bideoan.

URRUTI SPORT

PARAPENTE IKASTAROAK
ETA BI LAGUNENTZAKO HEGALDIAK

Jose Maria Soroa 20 ■ 20013 Donostia
Tel/Faxa: 943 27 81 96
e-posta: urruti@urruti.com ■ www.urruti.com

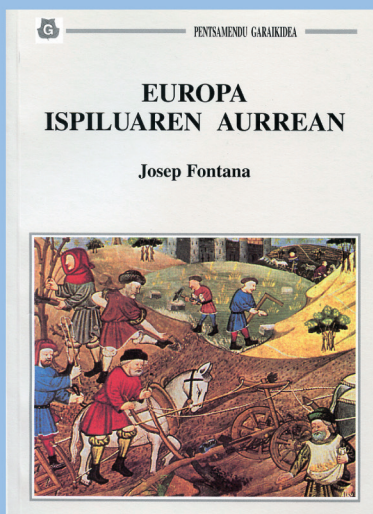
artez

euskara planak
trebakuntza
hizkuntza aholkularitza osoa
enpresak, udalak, merkataritza...

euskal papergintza
bulego materiala
postalak, agendak
inprimakiak, ziguilak...

itzulpenak
hainbat hizkuntza
zuzenketak, egokitzapenak
teknikoak, komertzialak...

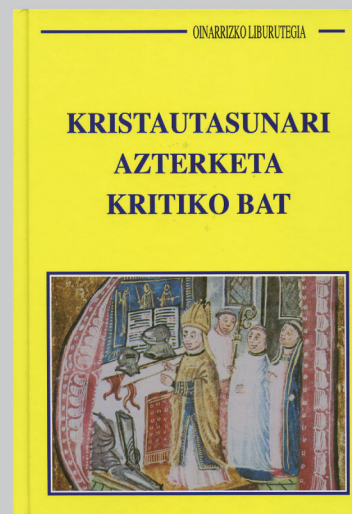
Luzarra, 10-2 • 48014 Deustu (Bizkaia) ☎ (+34) 94 448 00 00 @ www.artez.net

EUROPA ISPILUAREN AURREAN

Liburu eredugarri honetan Josep Fontana historialari ospetsuak Europaren historia aztertzen du eta tradizionalki erabili den begirada eurozentrismoa kritikatzeko. Europak historian ibilbide plurala izan du, bere ebolutzioa ez da lineala eta bidebakarra izan eta dituen herrien aniztasuna (aberastasunaren seinalea dena) garatu behar du eta egoki txertatu bere egiturari.

Euskal Herritik begiratuta benetan interesgarria den ikuspuntua dugu ikertzaile honena.

KRISTAUTASUNARI AZTERKETA KRITIKO

Liburu honetan Jesus, Ama Birjina, Biblia, Jatorrizko bekak, azken Judizioa, infernua eta horrelako kontuen berri ematen da, sakonki eta kritikoki aztertzeko. Elizaren historia aztertzen da eta baita paganoen aurkako erasoak. Erlijio-gerrak, Inkisizioa eta sorginak, Amerikako aborjienen triskantzak,... eta jainkoaren existentziari buruzko iritziak.

Irakurkerta eta eztabaidarako gaiak, euskara bikainean azalduz eta barnean dugun unibertso sinbolikoa haizetzeko aukerak ematen dituzten gaiak ditugu, beraz.

GAIK ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudenda!!!

Gure liburuak liburudendetan aurkitzen ez badituzu klika ezazu gure: www.gaiak.net

Tel. / Faxe 943 47 13 04

ZURE ZAIN GAUDE!

jiak@facilnet.es

ANDONI TOLOSA "MORAU"

«Ironiak samurtasuna babesteko balio du»

Agotak taldearekin kaleratu duzun bigarren diskoa da. Kantautore etiketa kentzeko gogo duzu?

[Barre egin du] Ez, alde batetik musikariekin justizia egiteko izan da. Musikari laguntzailea izatea esker txarreko lana da askotan, fijatzen bazara telebistan beti bakarlaria ateratzen dute aurrean eta musikariak atzean egoten dira. Gainera denbora neraman Beñardo Goietxerekin lanean, Jesus Agirresaroberekin eta Igor Mendiarekin ere bai... eta ikusi nuen beraien ekarpena aitortu beharra zegoela, ja ez zela akonpainamendu taldea bakarrik, lokalean makina bat lan egindako taldea zela. Kantuei beraien nortasuna eman diote eta hori aitortu behar zen, esan gabe kantuak talde lanean eginak zirela, ze kantuak nik egiten ditut, baina lokalean moldatu egiten ditugu.

Abesti akustiko eta elektrikoen artean oreka bilatzen saiatu zarete.

Asko gustatzen zait oinarrian akustikoa izanda ukitu elektrikoak dituen musika. Uste dut gure erreferentzia asko, ez nireak bakarrik Agotenak ere bai, bide horretatik doazela.

Ironia asko dago diskoan, baina malenkonía ere nabari da, akorde minorrak...

Nik esan ohi dut ironia samurtasuna babesteko modu bat dela, biak lotuta doazela. Ironia samurtasunik gabe agian zinismoa bihurtzen da, eta samurtasuna ironiarik gabe melenga da, gozoegia. Nire disko guztietan agertzen dira biak, baina honetan batzuek puntu garratza-goa dutela uste dut, ironiatik umore beltzera salto egin dudala.

Bi bertsio daude diskoan: Balerdi Balerdiren *Lore etxean* eta Imanol Lartzabalen *Mendian gora haritza*.

Disko guztietan ditugu bertsioak. Gustatuko litzaidake bertsio gile ona izatea, lan hori ondo egiten duen jendea entzutea asko estimatzen dudalako. Bertsioak egitea hemen ez dago oso baloratua, baina zu fijatzen bazara talde ingeles,

Kalamidade handi eta txikiei abestu die Andoni Tolosa *Morauk* Agotak taldearekin batera argitaratu duen *Kalamidadiak* disko berrian (Gaztelupeko Hotsak). Hamabi kantu inteligente dira, algara baino irribarre txikia eragiten dutenak.

GORKA
BEREZIARTUA

amerikar eta europarretan oso ohikoa da batzuek bes-teen bertsioak egitea, eta hori egiten duenari ez zaio inolako meriturik kentzen.

Harribitxi asko dauzka-gu eta nik nire gustukoak kantatzen ditut. Ruper, Laboa, Lete, Montoia... bertsionatu ditugu, eta boxeo izarrekin jarraitzeko Imano-

lekin ausartu beharra zegoen. Gainera kantu hau euskal kantutegiko ezagunenetakoa da. Balerdi Balerdirena berriz, maitasun aitortpena da; talde horren itzala oso nabaria da disko osoan eta hori aitortzeko modua izan da.

Badirudi talde horren lanak ez duela merezitako errekonozimendua izan, ezta?

Itoiz ondoren, nire ustez, pop-rock heldua euskaraz egin duten taldeek ez dute suerte askorik eduki. Zer gertatu zen Balerdi Balerdirekin, Sasoi Ilunakekin, The Window Ventanasekin... Hemen ildo gogorragotik joan izan da kontua urtetan. Badirudi orain panorama askoz irekia-goa dela, baina garai hartan, 1990eko hamarka-daren hasiera-erdialdean...

"Nire aitaren autoa defendituko dut". Arestik burua altxako balu!

Gure buruaz barre gehiago egin beharko genuke. Beti botatzen diogu kulpaa egoerari, beti dago arrazoiren bat gure buruaz barrerik ez egiteko. Barre egin euskaldunok euskaldu-notaz, ez utzi espainolei euskaldunen inguruko txisteak egiten.

Horregatik Mattinen marrazkiak eta Zaldieroaren pertsonaia bati egindako erreferentzia?

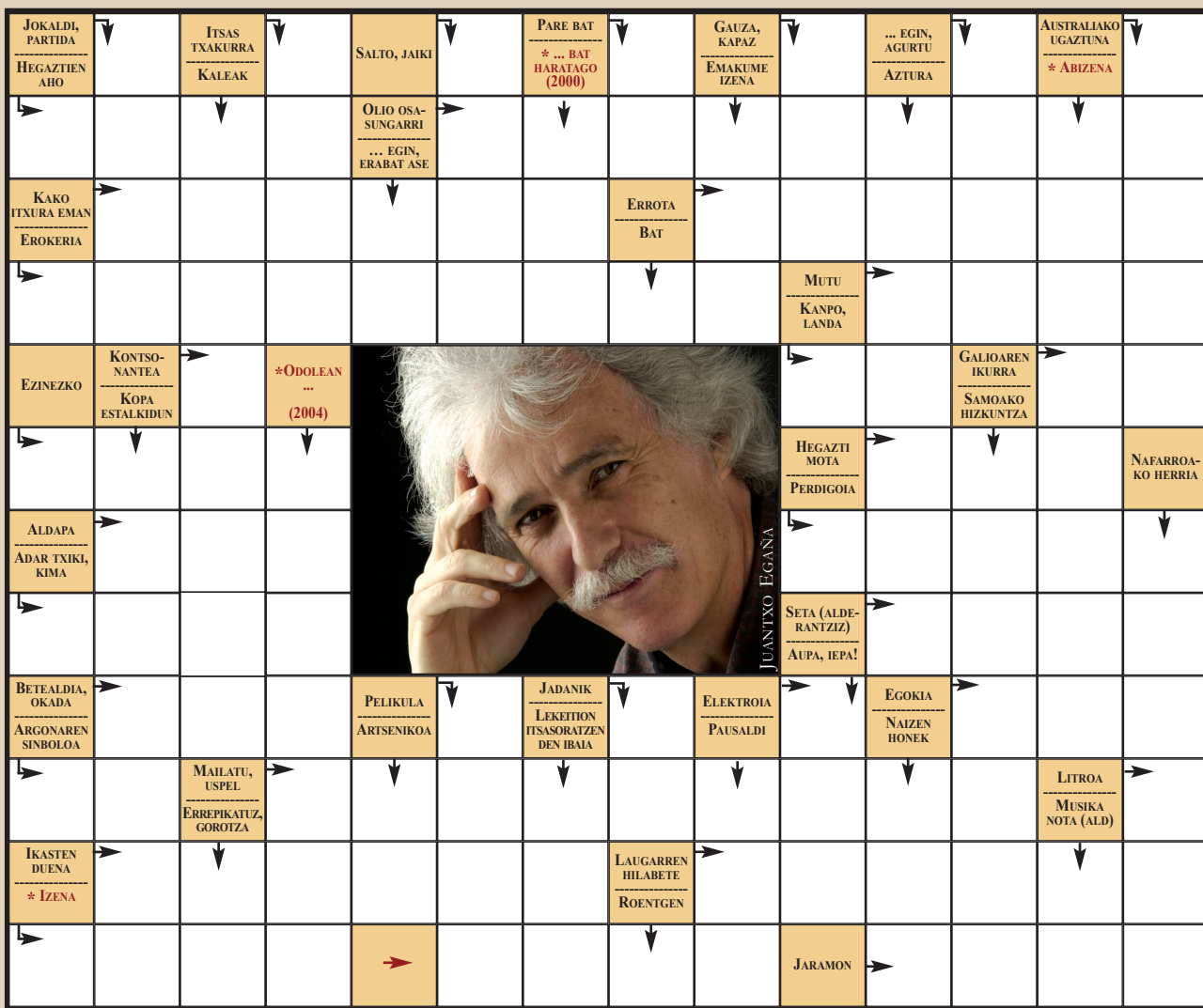
Bereziki komikizalea naiz eta beti estimatu izan dut bien lana. Mattinekin aspaldiko harremana daukat. Bere garaian ARGIA komiki pertsonaia bat egiten genuen, *Bokarta*. Geroztik bere ekarpena beti egon da nire proiektuetan, eta espero dut nire eragina ere egotea bere lanetan [barreak]. Zaldieroaren kasuan... Goizero jende-ari irribarre bat ateratzea Euskal Herrian gaur egun... Horrek merezi du, ez kantu bat, dozena bat disko! ■

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

*GAIA: EUSKAL IDAZLEA ETA HAREN NOBELA BATZUK

Kalifornian

Haur txikia eskolatik etxeratzerakoan aitarengana joan da:

- Aita, gaur arratsaldean zutaz hitz egin dut irakasleak agindutako idazlanean.
- Kontxo! Eta zer dela eta?
- Irakasleak galdetu digu ea nor den gehien miresten dugun pertsona.
- Hunkitu egin naiz. Oso harro nago zutaz. Eta zer idatzi duzu, bada?
- Indartsua zarela, ederra, bizkorra, jatorra...
- Zatoz hona alaba! –esan dio aitak, begiak bustita– Inoiz ez nuen pentsatuko horrenbeste miresten ninduzunik!
- Beno... egia esan... ez nekien nola idazten zen Arnoz Xchuatzenin, eeeh, Shuatze... nengae... eta...

Soluzioa

J	O	K	G	O	I	O													
M	O	K	O	B	A	O	L	I	O										
K	A	K	O	B	I	E	I	H	E	R	A								
Z	O	R	A	K	E	R	I	A	I	S	I	L	A	T	G	A			
E	Z	I	N																
A	B	A	R																
O	K	A																	
A	R																		
I	K	A	S	L	E	A	P	I	R	I	L	L							
J	O	A	N																

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Larreetakoa errebeldia, politikoki gaizki ikusia

Behiek beherakoa dutenean Baztanen erabiltzen duten esamoldea da “ufestuek”. Galtzeaz dagoen adiera berreskuratzeko eta esanahia makarra delako aukeratu zuten izena, haraneko tradizioa eta politikoki gaizki ikusia dena ezkonduz. Esku artean daukagun lana beraien hiru-garrena da, maketa kontuan hartzen badugu. 1980ko hamarkadako punka gogora ekartzen dute, La Polla, Tijuana in Blue edota RIP kasu, eta eragin horiek pasarte skatalitikoekin eta gitarra punteoekin tartekatzen dituzte. Bestalde, diskoari izena ematen dion kantuak rock urbano deritzonaren ezaugarri ia guztiak dauzka. Gaztelaniaz egindako kantu batean izan ezik, gainontzekoetan euskaraz abesten diote ustelkeriari, politikari, porlanaren industriari, elizari eta abarri. Partxisean jokatzeko dute agureek jakin dezatela Ufestuek ez direla joan.

Judas bat naiz
Ufestuek

DDT BANAKETAK

Iraupena: 31'56"
5 euro

UFESTUEK

«Osasungarria da sexuaz argi eta garbi hitz egin eta abestea»

“23 urtiak artio beti tente ta orain inpotente”. Gazteriak eta errebel-diak 23 urtera arte irauten du? Zuek zenbat urte dituzue?

Taldeko gehienok 30 urte inguru ditugu. Adinarekin jendea dezente aldatzen da, sosengatik edozer egiten du eta ideologia aldatzen du. Guk orain dela zazpi urte hasi genuen taldea, baina oraindik gazte eta errebelde izaten jarraitzen dugu, uste berak ditugu.

Badute etorkizunik Baztango “gorri, okupa, etorkin eta independentistek”?

Bai. Aspaldi honetan hemen gero eta etorkin eta independentista gehiago dago, eta gainera orain dela urte gutxi gaztetxe bat zabaldu zuten Elizondon. Orain arte inguru hau oso lasaia izan da, baina poliki-poliki hasi da aldatzen. Ufestuek hasi zenean ez zegoen ia musika talderik, eta gaur egun mordoxka dago.

1980ko hamarkadako oso arrasto handia utzi zuen zuengan.

Bai, nahiz eta gure abesti bakoitzak istorio bat

eduki, gure ustetan 80ko hamarkadako hainbat diskok ez dute gaurkotatzen galdutako musika eta hitzetan. Batzuek esaten digute musika hori aspaldikoa dela, baina berdin digu. Musika horrek zerbait sentiarazten digu. Badira egiten dutenean benetan sinesten ez duten taldeak, baina guk ezingo genuke halakorik egin.

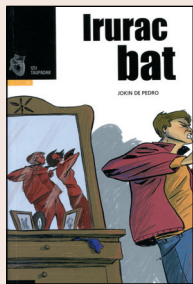
“Askotan masturbatzen naiz, ez naiz perbertitua, normala da euskalduna bainaiz”. Ezohikoa da hemengo talde batek halako hitz esplizituak abestea...

Denetik esan digute abesti horregatik. Batzuek ea matxistegia ez den, eta beste batzuek ezetz... Interpretazio kontua dela uste dugu. Lagun batek idatzi zuen

mutilzahar desesperatu baten ikuspegitik. Mutil askok hala pentsatuko dute, eta horrek ez du esan nahi neskak sexua egiteko makinak direnik. Gure ustez osasungarria da halako gaiak ateratzea, tabuak bailiran ibiltzen ditugulako. Dena dela, agian hurrengo diskoan saia gaitzek halako kantu bat nesken ikuspegitik idatzten.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Irurac bat

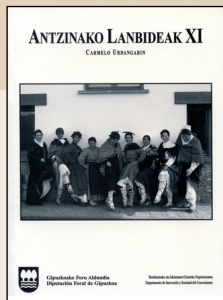
Jokin de Pedro

ELKAR
120 orrialde
10 euro

Hilketa perfektu baten akatsak

Jokin de Pedrok (Bilbo, 1955) gazteentzat idatzitako *Irurac bat* nobela beltzean hilketa perfektuaren berri ematen zaigu. Ordura arte bere emaztea izandakoaren dirua eduki nahi du gizon batek eta dena prest utziko du hori lortzeko. Horretarako profesional on baten esku utziko du emaztea akabatzea; bitartean, bera ondo ezagutzen duten kafetegian egongo da denbora-pasa, eta koartada borobiltzeko, arrasto guztiek seinalatzen duten koitadu bat bilatuko du. Profesionalak bere lana egina dagoela esanez deitzen dionean, gizona pozik jarriko da. Gustura ordainduko dio hiltzaileari eskatutako dirutzaren bigarren parte.

Alabaina, gure protagonistak ez daki gauzak ez direla joan berak uste bezala. Hau da, emaztea bizirik dagoela. Haren telefono deia jasotzean, sekulako ezustea izango du. ■

Antzinako Lanbideak XI

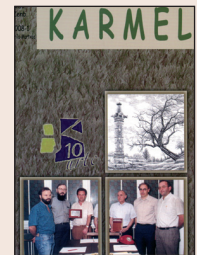
Carmelo Urdangarin
GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA
224 orrialde

Garai bateko lanbideen inguruko ikerketa

Carmelo Urdangarin Altunak (Deba, 1932) etnografia ikerketan azken urtean egindako lanen emaitzak bildu ditu *Antzinako Lanbideak XI* liburukian. Azpimarratzekoak dira itsas makinistei eta musika instrumentuak –txistuak, danbolinak eta atabalak– egiten dituztenei buruzko lanak. Halaber, erlojuak, zurezko altzariak eta alfonbrak egiten dituztenak ere aztertu ditu; baita txotxongilo egileak, zura-zen zizelkariak, apaingarri egileak, jostailu-artisauak, kutxak eta argizaiolak egiten dituztenak eta larruzko abarkak egileak ere. Eta ez dira falta etorkizunean zailtasun handiak izan ditzaketen beste lanbide hauetan aritzen direnak ere: marko egileak, koadernatzaileak, kutxatila egileak eta eraikin tradizionalen modelogileak. ■

Karmel-en 261. zenbakia

Euskal Herriko karmeldarrek plazaratzen dute *Karmel* aldizkaria. 261. zenbakian euskararen alde lanean ari diren bi lantalderekin urteurrenak dakartzate. Batetik, euskal lexikologia aztertzen 25 urte daramatzan Bostak bat taldearen emaitzen berri eman dute. Bestetik, Kontseiluaren lehen hamar urteez jardun da Xabier Mendiguren Bereziartu. Aldizkariak bildu dituen beste gaien artean Benedikto XVI.aren *Spe salvi* entziklika, Inazio Arregik Jesusen Lagundiaren etorkizunari buruz azaltzen dituenak eta Joxe Ramon Etxebarria irakasleak idatzitako *Torturatuenganako sentimenduak* lana. Gainera, mitoak, erlijioa eta elezaharrak hizpide dituen Juan Mari Arrizabalagaren testua, Joxemari Urteagaren *Zotz* eta Joseba Aurkenerena Barandiaranen *Lurraren deia* aipa genitzake, besteak beste. ■

Karmel
Batzuen artean
EUSKAL HERRIKO
KARMELDARRAK
160 orrialde
Urteko harpidetza:
13 euro

Lagun handiak etxea konpontzen

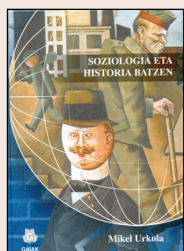
Iñaki Zubeldiak euskaratu duen *Munstroa eta Igelak* bildumako protagonistak oso adiskide onak dira. Baina Igelak uste du edozer egiten dakiela, eta Munstroa kankailu gizajoa da. Nolanahi ere, ondo konpontzen dira biak bizitzako zailtasunei irudimenez eta ausardiaz aurre eginez. *Etxearen konponketa* istorioan Munstroak bere etxea garbitu nahi du. Igelaren ustez garbitzea ez da nahikoa, etxe horrek pintura ukitu bat eta dekorazio pixka baten beharra ere badu. Munstroak ez du inoiz dekorazioaren kezkarik sentitu. Zorionez, Igelak asko omen daki dekorazioaz. Berak lagunduko dio. Nola? Igelak Munstroari esango dio altzariak non jarri behar dituen. Igelaren laguntza, txakurraren putza! Baina azkenean lan egin beharko du Igelak ere. ■

Etxearen konponketa

Rose Impey,
Russell Ayto

IBAIZABAL
38 orrialde
6,90 euro

Soziologia eta Historia batzen

Mikel Urkola

GAIK
300 orrialde
21 euro

Gizarte mota diferenteen teoria ebolutiboak

Mikel Urkolak Gaiak argitaletxearen bidez kaleratu duen *Soziologia eta Historia batzen* liburuaren helburua, etengabeko krisian dabilen gizarte baterako zenbait ideia ematea da. Horretarako, hainbat gizarte motaren teoria ebolutiboak azaldu ditu: komunismo primitiboa, jabetza pribatuaren sorrera, patriarkatuak matriarkalismoa menderatu zueneko, estatua-aren eraikuntza, gerren logikak, aurrerakuntza teknologikoen xedeak, industrializazioen bultzatzaileak, klaseen arteko borrokak eta etengabeko aurrerakuntzaren prezioa: progresioa ala atzerakuntza? Galdera zail horri erantzun

dio Mikel Urkolak, globalizazioan eta informazioaren gizartearen murgildu aurretik. ■

Pierre Lhanderen *Yolanda* eta beste euskarazko idazlanak

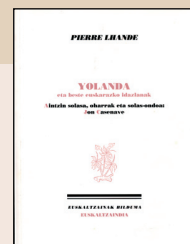
Jon Casenavek aitzin solasa, oharrak eta solas-ondokoak idatzi dizkio Pierre Lhande euskaltzain zuberotarraren *Yolanda*-ri. 1877an jaio zen idazlea eta egun erabat ahantzirik dagoela dirudi, bere garaian euskaraz lan ugari argitaratu zituen arren. Publikatutako obren artean, hogeitaz gora eta prediku, hamasei saio, hiru biografia eta bederatzi eleberrirri daude, besteak beste. *Yolanda* eleberrirri historikoa, bere “euskal zikloa” osatzen dutenen artean garrantzitsuena da. Frantsesez idatzi zuen eta gipuzkerara itzuli, ondoren. ■

Yolanda

Pierre Lhande

EUSKALTZAINDIA

104 orrialde / 10 euro

XABIER ETXANIZ ERLE

«Gure gizartean kultura ideologia eta boterea ere bada»

Zer salatzen duzu *Literatura eta ideologia*-n?

Ukaezina da literaturak hasiera-hasieratik izan duela baloreak eta ideiak transmititzeko helburua. Euskal Herrian ere ugariak dira, esaterako, euskal literaturaren historian euskaltzaletasunak edo euskararenganako maitasunak bultzaturik idatzitako lanak. Baina badira gure merkatuan ere ideia aurrerakoen transmisioa zaintzen —eta bultzatzen— omen duten argitaletxeak, beren testuetan estereotipo sexistak oharkabea islatzen dituztenak. Eta gure asmoa bada gizarte aurrerakoa, demokratikoa eta parte hartzailea, bizilagunen izpiritu kritikoa bultzatzen duen gizartea, sexismoaren eta indarkeriaren aurkakoa, xenofobia eta ezberdintasun sozialak baztertzen dituen gizartea, orduan hurrengo belaunaldiak kritikoak izan daitezke borrokatu behar dugu. Hurrengo belaunaldiak. Gaurko haurrak, alegia...

Ezin dugu pentsatu haurrentzako liburuak inozenteak direla, politikak, entretenigarriak eta dibertigarriak besterik ez direla, testu guztiek ideia eta balore batzuk transmititzen baitituzte, bai irudien bidez, bai testuaren bidez.

Disneyren lanei ere errepasso gogorra egiten diezu.

Izan ere, Disney ez da entretenimendu eta dibertiorako enpresa soilik. Bere produktuekin herri kultura izatea lortu nahi du, herri kulturak eragin nabarmena baitu gizartearen eraketan eta gainera, heziketa boterea da —herri kultura hori bultzatzen edo proposatzen duenaren interes eta nahien zerbitzurako boterea—. Alde horretatik argi eta garbi esan dezakegu gure gizartean kultura —are gehiago *mass media* delakoan kultura— ideologia eta boterea ere badela.

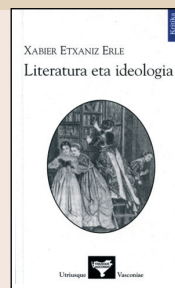

GARI GARMALDE / A.P.

Haurrentzako liburuen helburu moralizatzaileez

Literaturgintza bere osotasunean ideia batzuen mende erabili izan bada, Xabier Etxaniz

Erle *Literatura eta ideologia* saioan azpimarratzen duenez, fenomeno hori are nabarmenagoa da haur eta gazte literaturan; liburu horien egituren helburu moralizatzailea da nagusi. Gauzak horrela, euskal literaturan —eta neurri batean literatura guztietan— dagoen ideologizazioa islatzen ahalegindu da Etxaniz Erle, ahozko literaturatik hasiz. Euskal kulturaren urte askoan apaizen esku egon da literatura: “1545tik 1900era arte arte, ia 600 liburu argitaratu ziren euskaraz, eta horietatik hamabi besterik ez ziren sorkuntza liburu ez-erlijiosoak”. Apaiz horiek izan ziren ahozko literaturaren altxorra idatzizkora pasa zutenak, zegoen aldaketa ideologikoa eginez: horregatik euskal herri ipuinetan ez dago elizaren kontrako aipa-

Literatura eta ideologia

Xabier Etxaniz Erle

UTRUSQUE VASCONIAE

102 orrialde

menik, ez sexu konturik eta apenas boterearen aurkako aipamenik. Emakumearen kontrako ideiak —“Txakurrari hezurak, emazteari gezurrak bezalakoak”—, asko dira. Dena den, sexismoa gaur egungo literaturan ere ugaria da. Horretaz, indarkeriaz eta gatazkaz, liburuetan irudiek daukaten garrantzia, Disneyren obraz eta irakurketa kritikoaz dihardu lanak. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Aitzol Aramaio zinema zuzendariak apirilaren 30ean estreinatu zuen *Un poco de chocolate* filma. Unai Elorriaga idazlearen *SPrako tranbia* eleberrian oinarrituta dagoen pelikulako aktore nagusiak Daniel Brühl, Hector Alterio, Julieta Serrano eta Barbara Goenaga dira.

Bernardo Atxagaren *Il libro di mio fratello* (Einaudi), *Soinujolearen semea* (Pamiela) liburuaren itzulpenak, Mondello-Palermo Hiria saria jasoko du maiatzaren 24an. Sari hau Italiako sari garrantzitsuenetako bat da eta atzerriko egile batek idatzitako obra onenari ematen diote.

Teresa Landaluze arkitekto eta argazkilaria iruindarrak Nafarroako hiriburuko Contraluz galerian jarri ditu ikusgai bere irudiak. *Auto-erretatuak* izeneko erakusketa maiatzaren 31 arte izango da zabalik.

Izebene Oñederraren *Hezurbeltzak* animazio film laburrak soinu banda onenaren saria irabazi du Alemaniako Trickfilm sariketan. Xabier Erkiziak ekoiztu du soinu banda hori. *Hezurbeltzak* filmak beste hiru sari jaso ditu orain arte: animazioko film laburrik onenarena Medina del Campoko jaialdian, eta Alcine eta Animadrid jaialdietako bi aipamen bereziak.

Nestor Basterretxea artistak (Bermeo, 1924) Euskal Herriko Unibertsitatearen (EHU) Zilarrezko Domina jaso zuen pasa den astean Iñaki Goirizelaia Bizkaiko campuseko errektoreordearen eskutik. Gaur egun Montevideoko (Uruguai) Euskal Zentroak eskatutako obra batean lanean diharduela azaldu zuen Basterretxeak.

Irati Elorrietak (Getxo, 1979) *Burbui-lak* izeneko bere lehenengo eleberria plazaratu du Alberdania argitaletxearekin. Elorrieta Berli-n bizi da eta liburuan kontatzen dituen istorio-ak ere Alemaniako hiriburuan kokatu ditu.

47 antzerki taldek parte hartuko dute Leioako Umore Azokan

MAIATZAREN 22TIK 25ERA egingo da Leioako Umore Azokaren 9. edizioa. Orotara 47 antzerki taldek parte hartuko dute azokan, eta 49 obra

eskainiko dituzte hiriko kaleetan. Euskal Herriko 12 konpainia arituko dira Leioan, eta horietatik seik –Organik, Zero Teatro, Gaitzerdi, Hortzmuga, Malas Kompañias eta Trapu Zaharrak– bertan estreinatuko dituzte euren ikuskizun berriak. Aktoreekin batera, antzerki munduko profesional ugari bilduko dira Leioan, haietako asko programatzaileak. Ana Lopez Leioako Udaleko Kultura zinegotziaren hitzetan, “ikuskizunak erakusteaz gain, obren salerosketarako esparrua sustatzea da Umore Azokaren helburuetako bat”. Egitarau osoa, parte hartuko duten konpainien inguruko informazioa eta azokari buruzko gainerako datu guztiak www.umoreazoka.org gunean kontsulta ditzakezue.

Uztailaren 24an amaituko da Kimuak egitasmoan parte hartzeko epea

EUSKO JAURLARITZAKO Kultura Sailaren *Kimuak* (www.kimuak.com) egitasmoan parte hartu nahi dutenek, uztailaren 24a baino lehen bidali beharko dituzte euren film laburrak Euskadiko Filmategia Fundaziora. Zine edo bideo formatuan egindako lanak aurkez daitetzeke, gehienez 30 minutukoak. *Kimuak* programak film laburrak sustatzea, zabaltzea eta banatzea du helburu. Aukeratutako lanak Euskal Herriko zein nazioarteko jaialdietan erakutsiko dituzte.

Juan Luis Unzuurrungaga Donostiako Gero Axular dantza taldeko zuzendariak Deian: «Gure folklorea oso txalotua eta mirestua da atzerrian. Haurrek jasotzen duten sentimendu hau barneratzen dute eta herrian, ikastolan, kalean... jasotzen dituzten mesprezuak gainditzeko armak dira. Oraindik ere dantza neskena, *kaxeroena* eta abarrena dela entzuten dugu gure inguruan».

Javier Viar Bilboko Arte Eder Museoaren zuzendariak Eusko-*news&Media* webgunean: «Entzuten da halakorik [museo batera joatea aspergarria dela]. Zuk uste duzu gimnasia egitea dibertigarria dela? Oso aspergarria da, baina jendea kemen handiz joaten da gimnasioetara. Aspergarria bada ere, ez du esan nahi ekintza

horien ondorioak baliagarriak ez direnik. Museo bat bisitatzeko gutxieneko ezagutza izan behar da eta, jakina, ezagutza horretara iristeko ahaleginak egin behar ditugu (...) Edertasun hori sumatzen ez dakienak ez du behar bezala bere ezagumena landu».

Petik *Aizu!* aldizkarian, bere diskoak Internetetik doan jaisteko moduan ipiniko lituzkeen galde-tzean: «Horretarako norberak ordaindu behar du diskoa. Diskoetxearekin atera baduzu, berari egiten diozu kalte. Neuri berdin dit, Interneten jarri gero, jende gehiagok entzuteko aukera dago, baina diskoetxea salmentaren sosik gabe geratuko da. Diskoa neuk ateratzeko dirua edukiko banu, ez nuke Interneten jartzeko arazorik izango».

Abarrak

MIKEL GARCIA

Holokaustoaz ere barre egin daiteke

Maiatzean 75 urte bete dira Adolf Hitlerrek Alemaniako hauteskundeak irabazi zituela. Handik gutxira Reichsführer izen-datu zuen bere burua eta ezaguna zaigun garai beldurgarriari eman zion hasiera. Urte batzuk lehenago, gaztetan, pinturak eta arkitekturak erakarrita Vienako Arte Ederretako Eskolan sartu nahi izan zuen Hitlerrek, baina ez zuen azterketa gainditu. Halere, Vianan geratzea erabaki zuen eta zailtasun ekonomiko handiak izan zituen, behartsuentzako aterpe batean bizitzera.

Horixe da hain zuzen *Mein Kampf* (Nire borroka) filmak irudikatuko duen garaia. Udan errodatuko da, Urs Odermatt zuzendariaren gidaritzapean eta Berlingaleren hurrengo edizioan aurkeztea da asmoa. Ironia zorrotzez beteriko pelikula izatea du berezitasun nagusia eta behartsuentzako aterpean logela bi judutarrekin partekatzen duen Hitler gazte bat aurkeztuko du filmak. Judutar horietako batek babestuko du etorkizuneko führerra eta bibotea uzteko eta politikan sartzeko aholkatuko dio gainera. Proiektua George Tabori idazle judutarren obran dago oinarritua –Taborik Auschwitzten galdu zuen aita–.

Ez da lehen aldia nazionalsozialismoaren ondorioak barreaz baliatuz pantailaratzen direna. Iaz *Mein Führer* parodia estreinatu zuten eta Roberto Benigniren *La vita e bella* tragikomediak arrakasta izan zuen duela urte batzuk. Dena den, faxismoaren eta zehazki Adolf Hitler eta bere politikaren satirarik txalogarriena *Diktadore handia* lanean dugu, dudarik gabe. Charles Chaplinek zuzendua eta idatzia, pelikula 1940an estreinatu zen New Yorken eta Oscarretarako bost izendapen jaso zituen. Chaplinek berak antzezten ditu bi pertsonaia nagusiak (Astolfo Hynkel Tomaniako diktadorea eta honen antza handia duen bizargin judutarra) eta hitz egin zuen lehenengo filma izan zen.

Hynkel (Hitlerren trasuntua) bikain antzezten du Chaplinek, berekoia, harroa, bekaiztia eta nahiko infantila. Diktadoreak herritarrei zuzendutako diskurtsoak jenialak dira, baita Osterlich konkistatzeko Benzino Napoloni Bacteriako diktadorearekin (Benito Mussoliniren trasuntua) duen lehia –pastel guda bat tartean–. Absurdoaren eta kritika sarkastikoaren arteko istorio hau borobiltzeko, diktadorearen lekua hartu duen bizargin judutarren diskurtsoarekin amaitzen da filma: herria esklabo bihurtzen duen diktadorearen aurka mintzo da jendaurrean, “anaitasun unibertsala” berreskuratuko duen etorkizun berri baten alde.

Nola hartuko zituen hitzok Adolf Hitlerrek berak? Izan ere, filma Alemanian, Espainian eta Italian zentsuratua egon bazen ere, Hitlerrek kopia bat eskuratu zuen eta behin ez, bitan ikusi omen zuen pelikula. Bere iritzirik, ordea, ez da ezagutzen. “Edozer gauza, edozer, emango nukeen ikusi zuenean Hitlerrek zer esan zuen jakiteagatik”, adierazi zuen Charles Chaplinek beranduago. Hori ere bada *Diktadore handiaren* erakargarrietako bat: nola hartuko ote zuen Hitlerrek bere irudiari, politikari eta sinesten zuenari buruzko parodia gordina? Barrerik egin ote zuen?

hotela Atxaspi

Bittiria kalea 24

31770 LESAKA

Tel.: 948 637 53

www.atxaspi.com

Thesi

XIV Orduko Ibilaldia

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: GORKA AZKARATE
ARGAZKIAK: ARALARKO ADISKIDEAK

XIV Orduko gozamena

Tolosatik abiatu, Aralarko santutegira iritsi eta etenik gabe, 70 km-ko ibilbidea osatu ostean, atzera Tolosara itzultzea. Horra, lau urtetik behin ospatzen den Aralarko XIV Orduko Ibilaldiaren sintesia. Txango hutsa baino askoz gehiago da, ordea: mende hasieran iraupen luzeko ibilaldien aitzindariari eginiko omenalditzat har daiteke igande honetan, maiatzak 18, ospatuko den txango zirraragarria. Historia baitario XIV Orduko Ibilaldiari. Xarma berezi horrek akuilaturik, 3.000 ibiltari inguruk ekingo dio erronkari.

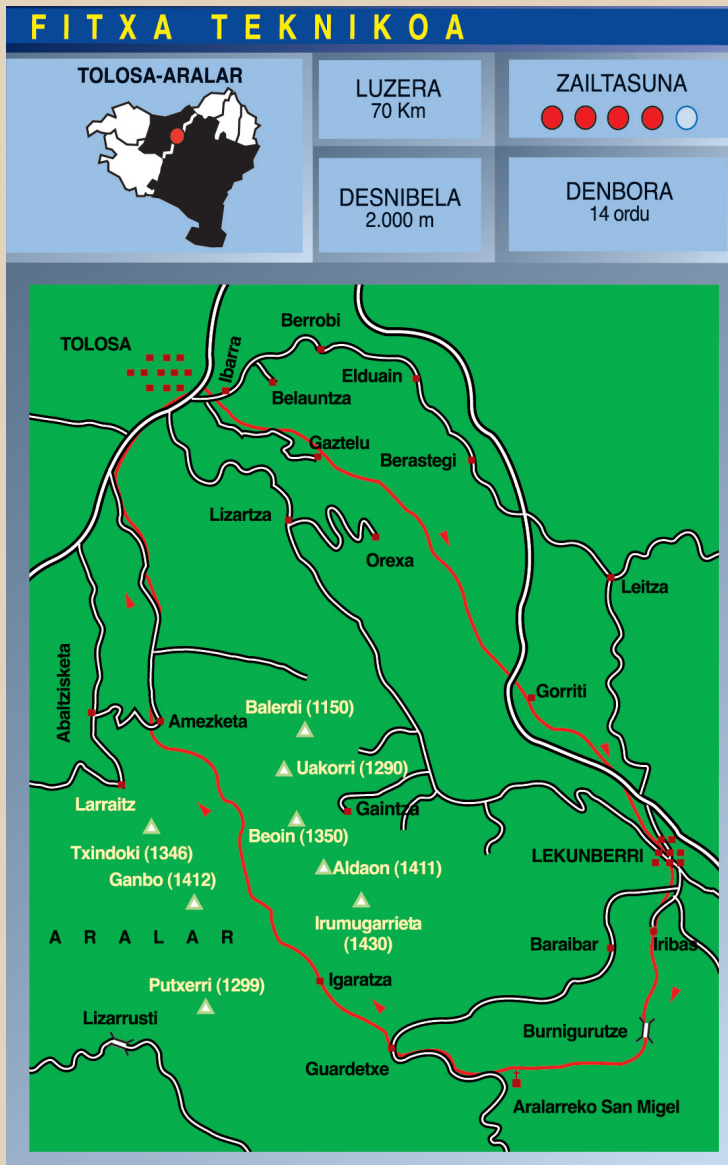
1925. urtean osatu zuen lehenengo aldiz lagun talde batek Tolosatik irten, Aralarko santutegira heldu eta atzera Tolosara itzultzen den txango ederra. Ondoren, beste hiru aldiz egin zen ibilaldia, 1972. urtean egun antolatzen den moduan antolatzen hasi ziren arte: lau urtez behin, Olinpiar Jokoak ospatzen diren urtean. Urte olimpikoa da 2008, eta maiatzaren 18a da Aralarko Adiskideak elkarteak kideak ibilaldiaren edizio berri bat ospatzeko aukeratu duten eguna. Bide batez, Joxe Albero bere-

biziko ibiltariari omenaldia egingo diote. 1925eko hartan parte hartu zuen Alberok, eta iaz hil zen, 101 urte zituela.

Antolatzaileen esanetan, ibilbidea oinez egitea da, berez, ibilaldiaren xedea, eta horretarako kontrol gune bakoitzean bete beharreko gutxieneko denbora batzuk jarriko dituzte. Orain lau urte 3.000 lagun inguruk hartu zuen parte ibilaldian, eta aurreten ere kopuru horren bueltan egongo da partaidetza. Antolakuntzan, berriz, 250 lagunek jardungo dute,

ibilbideko puntu estrategikoetan kokatuko diren sorospen zerbitzu eta abarrak kontuan hartu gabe.

Aralarko XIV Orduko Martxaren ibilbideak ez du aldaketarik jasango aurtengoan. Artean ilun dagoela emango diogu hasera txango handiari; hala, ilunpean, Tolosatik Gaztelurako bidea hartuko dugu, hortik Lizartza gainean dagoen Uli mendimuinoa izanik gure xede. Ibiliaren ibiliaz, Gorriti herrira helduko gara, eta hortik, Azpirotz herria zeharkatuz, Lekunberrira. Poliki, baina ete-

Goitik behera: 1) Guardetxetik Igaratzara doan bidean; 2) Igaratzan; 3) Arritzagako amildegian behera, Amezketara bidean.

nik gabe, hanketan kilometroak pila-
tzen goazela sumatuko dugu.

Lekunberrin atsedean hartu ostean, Iribas aldera eramango gaitu txango-
ak; Aralarako santutegiko igoyerari aurre egiteko unea gerturatzen ari da, eta bideak Ata haran eskegiaren goiburua mugatzen duen Burnigurutzeko lepo-
rantz garamatza. Behin lepoa igarota, atsedetik gabe egingo dugu gorantz, Aralarako aingeruaren gotorlekua tar-
teka begi bistan izango dugularik.

Horrela, Aralarako santutegira hel-
duko gara. Tolosara itzultzea baino ez da falta. Baina ez! Lehenik, santu-
tegitik Guardetxerainoko tartea osa-
tuko dugu errepidez, eta hemendik

Igaratzarainokoa, hamaika mendiza-
le belaunaldik utzitako arrastoari segika. Igaratza ibilbideko beste puntu berezi horietakoa da; ba al da, ordea, txango paregabe honetan, berezia ez den txokorik?

Igaratza atzean utzi eta Aralarako goi larreetan barrena, Arritzagako amildegia zizelkatzen duen erreka-
stoen ertzetik osatuko dugu Amezketa-
rainoko bidea; Pardeluts iturria eta Amabirjin harria igaro eta behera egingo dugu etengabe, Aralarako gailu-
rrik garaienak –Pardarri, Ganbo, Uzkuiti eta Larraone, besteak beste, ezkerreko aldean, eta Irumugarrieta, Aldaon, Beoin, Uakorri, Artubi eta

Balerdi, eskuinekoan– bisitatzea ezin-
bestean beste baterako utziz. Burun-
tzuzineko saroira doan bidexka eskui-
netara utzi eta garaiera galtzen jarraituko dugu, Amezketara heldu arte. Handik Alegiarainokoa errepidez osatu, Alegiatik Tolosarainokoa berri-
ki estreinaturiko bidegorrian barrena egin eta, kirol proba garrantzitsua bukatu duen kirolaria bagina bezala, Berazubiko stadiumean sartzea beste-
rik ez zaigu faltako. Hunkidura gainez-
ka egitear sumatuko dugu gure barre-
nean. Lastima, XIV Orduko Ibilaldi zoragarri hau beste behin egiteko lau urte itxaron beharra. Horrexetan datza, ordea, haren magia! ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KLIMA

Lurraren berotzeak atsedena hartuko al du?

MENDE HAU BEROA IZANGO DELA inork gutxi jartzen du zalantzan. Hala ere, iazko uda eta aurtengo udaberria nahikoa leun joan dira, eta itxura batean aurtengo uda eta datorren udaberria ez dira beroagatik gogoratuko.

Lurraren berotze prozesua hartzen ari den atsedena klimatologian eragina duten hainbat faktoreren esku dago, hala nola Umea fenomeno, itsasoetako uren zirkulazioa eta itsasoetako uren beroaldaketak. Klimatologoen uste dutenez, gertakari horiek areagotzen ari dira une honetan, eta giza-jarduerak baino garrantzi handiagoa izan dezakete epe laburrean.

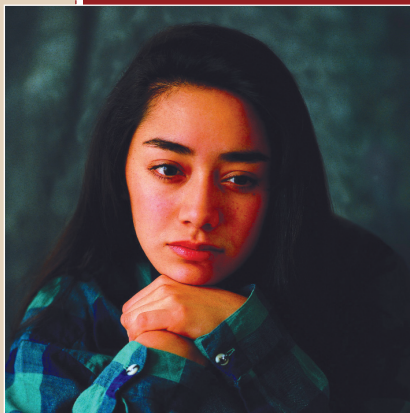

Umea fenomeno izan daiteke berotze prozesuan eman den behin-behineko moteltzearen arrazoi bat.

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Fibromialgia, ezintasun arrazoi

Fibromialgia depresioarekin nahastu ohi da.

EAEKO EPAITEGI GORENEKO lan-arloko aretoak lanerako ezintasun iraunkorra aitortu dio 2003. urtetik fibromialgiak jota dagoen emakume arabar bati. Epaiak, gainera, 2005eko abendutik aurrera dagozkion hobekuntza eta gehikuntzak ere onartzen dizkio lanbidez espezialista metalurgikoa den emakumeari. Izan ere, 2005eko abenduan Gizarte Segurantzako Ezintasunak Baloratze

Unitate Medikuek emandako irizpenean, "emakumeak ez zuen lanerako gaitasuna murriztu edo ezabatuko lukeen mugapen anatomiko edo funtzionalik". EAEko Epaitegi Gorenak, ordea, oso bestelako iritzia azaldu du aurtengo martxoan.

Fibromialgiaren sintomen artean muskuluetako min orokor eta etengabea, neke handia –jarduera fisiko

gogorrik egin gabe ere–, loaren alterazioak, esnatu ondoko zurruntasuna, antsietatea, depresioa, buruko mina, kolon suminkorra, inurridurak eta aditasunaren nahiz oroimenaren trastornoak aipatu behar dira. Epaitegiaren sententziak dioenez, emakumeak Txagorritxu ospitaleko min-unitatean hartutako tratamenduek apenas ekarri zioten hobekuntzarik eta horrek, gaixotasunaz gain, antsietate eta depresio-koadro bat eragin zionez, bere lanbidean aritzea ezinezkotzat jo du Epaitegiak.

Raquel Rincón, emakumearen abokatuaren esanetan, epaitegiaren sententzia –epaia irmoa da jadanik– aurrerapauso garrantzitsua da fibromialgiak jota dau den pertsonen eskubideak onartu eta errespetatzeko, eta arlo horretako jurisprudentzia sendotu eta zabaltzeko balio du.

Gaitzaren diagnostikoa egitea ez da, hala ere, batere erraza. Sarritan beste koadro kliniko batzuekin nahasten da; depresioarekin edo estresarekin, esaterako. Fibromialgia koadro kronikoa da, batez ere 50 urtetik gorako emakumeei erasaten diena. Biztanleriaren %3 gaitz horrek jota egon daitekeela estimatzen da, beraz 40.000 pertsona inguru Euskal Autonomia Erkidegoan.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Urrin beste geranio

LOREENAZ GAIN, beste usain batzuk ere sortzen dituzte landareek. Urrinak batzuentzat, kiratsak besteentzat... Hosto urritsuak dituztenen artean geranioak ditut gogoko. Ezagunenak diren geranioek lore handi ikusgarriak ematen dituzte eta lorearen tamaina neurri, selekzio bide horretan usaina galdu dute. Haien asaba basatiak, dena dela, hor ditugu oraindik ere, lore tiki-ttikiz baina lurrinez lepo. Geranio basa horien lurrinek pinuaren erretxinarena, mendenak, limoiarena, eukaliptoaren olioarena, erromeroaren esentziarena... gogora ekartzen dute. Urrin beste geranio. Lehendik ale batzuk bai eta bilduma ugaritze aldera, Aiako Laurgaingo Iturran baserriko sailetan dagoen botanikoan urtero apirilean egin ohi den landare arraroen azokara hurbildu nintzen. Baita etxe kontrako teilatu hegalepe lehorrenean landatzeko pare bat ekarri ere. Tarteka, pasadizoan hostaiari igurtzi bat emateko eskueran eduki behar dira.

Iturrran baserriaren parez pare dago, Pagoetaren mazelan, Lardizabaldarren Jauregi gotorra.

Lehen ere jardun izan naiz *Lardizabalaceae* familiaz. Gipuzkoa-ko Aian bezala Seguran eta mundu guzian ezaguna den familia. Seguran sorlekua du, egun herriko etxea den jauregian, Aian Laurgainen "Palazioa" eta ludi zabalean bederatzi generotako 45 landare espezie. Genero horietako bat *Lardizabala* da. Izen hori Miguel de Lardizabal y Uribe (Mexiko 1744-Madril 1823) zientzialari eta mezenas izan zenaren ohorezkoa da. Politikari iaioa izan zen, Espainiako Fernando VII.a erregeak "Ministro Universal de Indias" izendatu zuen, gerora ministrotik kendu eta kartzelara bidaliko bazuen ere. Bergarako seminarioko zuzendari aritu zen hamar urtez eta Ameriketako Estatu Batuetako presidente izan zen Thomas Jeffersonen lagun mina izan omen zen. Bere muturjea ederki asko jaso zuen Segura gaineko Zeraingo arbasoak zituen Goyak, 1815ean margotu zuen erretratu bikainean. Hura ere iaio...

Lardizabalaceae familia berezkoa da. Lorearen barruko lorexakian lika bitxi bat jariatzen dute. Lika horrek intsektuak erakarri eta soinean dakarten polena itsastea errazten du. Ez loreetan, ez hostoetan, urrin eta kiratsei garrantzirik eman gabe polinizazioa obratzeko beste era bat.

Lardizabala bitermata.

Hori baieztatzeko, klimatologoek aurreikuspenako teknologia hobetu dute, ohiko sistemei itsasoetan eta atmosferan uneoro dauden tenperaturak gehituz. Izan ere, konturatu egin dira modu horretan egindako aurreikuspenak askoz gehiago hurbildu zaizkiola errealtateari orain urte batzuk egiten zirenak baino.

Horrela, 2009tik aurrerako urteen erdia 1998 baino beroagoak izango direla aurreikusi dute; gogoratu beharra dago 1998 izan zela historian neurtu den urterik beroena. ■

INGENIARITZA

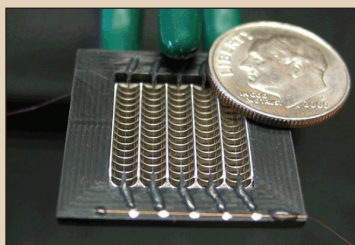
Errendimendu handiko haizagailu nanoa

AEBETAKO THORRN MICRO TECHNOLOGIES

enpresako Dan Schlitz eta Vishal Singhal ikerlariak ordenagailu eramangarrietan eta beste gailu elektroniko batzuetan erabili ahal izango den hozkailu berritzailea iragarri dute, sei urteko ikerketa lana egin ondoren. Bere tamainakoen artean potentzia eta errendimendurik handiena du, eta haizagailu txiki baten ondoan aire-emia hiru aldiz handiagoa da, tamaina laurdena izanik.

RSD5 izeneko haizagailu berri hori izugarritzko urratsa da elektronika higigarrien alorrean, gailu horien potentzia handitzea ahalbidetuko baita

matxura gertatu barik. Asmakizun berriak 2,4 metro segundoko abiadura duen haizea sortzen du; orain arteko haizagailuek, askoz ere handiagoak izanik, 0,7 eta 1,7 metro segundoko arteko abiaduran ematen dute haizea.

Thorrn Micro-k sortu berri duen haizagailua.

Beste hitz batzuek esanda, 25 watteko gailu elektronikoa zentimetro kubiko bat inguru okupatzen duen haizagailuarekin hoztu ahal izango da. Egunen batean siliziozko egituretan txertatzerik izango da, bere kasa hozten diren txipak sortzeko. Gainera, haizagailu berriak oraingoek baino askoz ere hobeto jasaten du hautsaren eragina. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

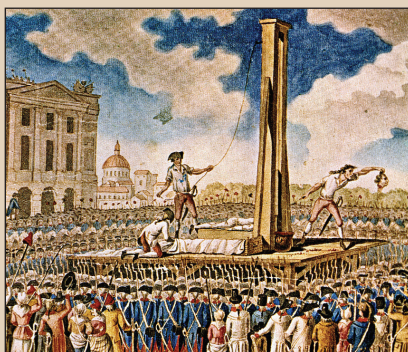
Robespierrek ez du estatuarik

ARRAS (FRANTZIA), 1758. Maiatzaren 6an, Maximilien Robespierre jaio zen familia burges xehe batean. Garai hartan inork gutxi usteko zuen, jatorri hori izanda, gizon hura Frantziako agintari gorena izatera iritsiko zenik. Baina urte batzuk geroago iraultzak bidea erraztuko zion. Gainera, oztopoak gainditzen zailduta zegoen Robespierre.

Amaren aldetik umezurtz geratu zen txikitan eta aitak berehala abandonatu zuen. Beka bati esker egin zituen ikasketak; aberatsen ikastetxe-ko haur pobrea izan zen. Behin, eskolan, Louis XVI.a eta Marie Antoinette errege-erreginentzat ongi-etorri hitzaldia irakurri zuen, geroago bikotea gillotinara eramango zuen haur hark. Baina ez zen bere bizitzako ironia bakarria izango. Zuzenbide ikasketak burutu, eta lanean nahiz Procopé kafetegiko tertulietan ezagun egingo zuen oratoria garatu zuen.

Behin boterean, artisau etxe xume batean bizitzea erabaki zuen, bere kideek ez bezala. Baina izenaren eta abizenaren artean kutsu aristokratikoko “de” bat eranstea erabaki zuen. Eta gainerako iraultzaileen artean prakak, ile luzea eta txano frigierra moda zirenean, Robespierrek ez zituen ileorde zuriak, kasakak eta zilarrezko belarridun zapa- tak baztertu.

Subiranotasuna herriarena zela uste zuen, eta gaur erabat logikotzat jotzen dugun existitzeko eskubidea defendatzen lehena izan zen. Eskla-

Goian, Maximilien Robespierre, duela 250 urte jaio zen frantziar iraultzailea. Behean, gillotina; Robespierrek milaka gizon-emakume kondenatu zituen bertan hiltzera, eta azkenean bera ere tramankulu hark hil zuen.

butzaren eta gerraren aurka zegoen eta, gezurra eman dezakeen arren, baita heriotza-zigorren aurka ere. Horra hor beste kontraesan bat, ondorio larriak izan zituen gainera: iraultzaileen batasuna lortu ezinik, garbiketari ekin zion Robespierrek, eta bere agindupeko izualdian 42.000 pertsona inguru exekutatu zituzten. Askatasuna defendatzen zuen demokrata aitzindaria, bere lagunei burua mozteko gai zen diktadore krudel bihurtu zen.

Goraino iritsi, eta agintearen gorenetik bat-batean amildu zen. Herriaren babes galdu zuenaz jabetzeaz, tiro batez bere buruaz beste egiten saiatu zen. Baina matrailezurra haustea baino ez zuen lortu. Azkenean, iraultzaren izenean hainbestetan erabili zuen gillotinak hil zuen Robespierre, 1794ko uztailaren 28an. Orduan ere iraultzaren izenean noski.

Askorentzat lehen agintari sozialista izan zen, beste askorentzat lehen diktadore modernoak, eta beste batzuentzat munstro hutsa. Inork ez du zalantzan jartzen garaikideentzat itxura barregarria zuen gizon mehe hura funtsezkoa izan zela Europa garaikidearen hastapenetan. Eskolan ere, denok ikasi genuen zein izan zen Maximilien Robespierre. Baina egun, bere jaiotzaren 250. urteurrena bete berri denean, Paris osoan ez dago haren estatuarik. Erromatarrek *damnatio memoriae* esaten zioten horri. ■

ARRASTOAK

ALLIANOI Turkiako terma-hiri erromatarra urak estaliko du aurki. Gobernu turkiarrak eremu horretatik gertu presa bat eraikitzea erabaki du eta urtegiak aztarnategia estaliko du erabat. Iturri termal garrantzitsuaz gain, besteak beste medikuntza-tresna bilduma aberatsa topatu dute bertan. Eta adi-

tuek beste hainbat aurkikuntza egiteko itxaropena zuten. Izan ere, orain arte aztarnategiaren %20 baino ez dute aztertu, eta indusketak sakonak are eremu txikiagoan egiteko aukera izan dute soilik. Baina hori guztia ez da nahikoa, nonbait, Turkiako gobernuaren asmoak atzera botatzeko.

Gizon bat Allianoiko aztarnei begira.

• TERMOMETROA •

1966, Zumaia. Zuzenbidean lizentziatua. EB-Berdeak-eko Kontseilu Politikoko kide eta Donostiako Batzarreko koordinatzailea. Donostiako Udalean bigarren alkateordea da: Auzoak, Hiritarren Partaidetzako eta Proiektu eta Obretako ordezkaria. EB-Aralar koalizioak PSE-EEko Odon Elorza alkatearekin agiri programatikoa sinatuta dauka: “Aurreko legealdiko esperientziari esker tirabirak leundu dira eta harremanak hobetu dira udal gobernuan”.

Bestalde, EBk VIII. Biltzarra burutuko du hil honen 31n. Oskar Matutek lideratzen duen ildo kritikoko partaidea da bera.

Alderdia eta udalgintzaz mintzatu zaigu, mihian bilorik gabe.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Junkal Amores

Duñike
Agirrezabalaga

«Gure ildokoak EAJk bahituta bagina bezala sentitzen gara»

Antton Karreraren eskutik iritsi zen EBra eta politikara. Alabaina, Karrera ildo ofizialeko buru eta koordinatzaile nagusia Javier Madrazorekin lerrokaturta dago. Duñike Agirrezabalaga, berriz, ildo kritikoko buru Oskar Matuterekin: “Anttonen jarrerak ez gaitu ustekabeen harrapatu” esan digu.

EB-Berdeak-en egoera marrazten lagundu digu solasaldia abiatzeko: “Ezker Batuan EPK (Alderdi Komunistak) dago, besteak beste. Madrazok EPKren sostengua izan zuen EBko burua izendatua izan zen arte. Madrazok EPK aurka izan du 1995etik, eta bere estrategia alderdi horren eragina txikitzea izan da. Berdeen mugimen-

durik ia-ia ez dago EBn, Juantxo Dominguezen sektoreak berau utzi ondoren. Estrategikoki ulergaitza bada ere, dauden berde apurrek Madrazo sostengatzen dute. Oskar Matuteren ildoak, berriz, 40 zinegotziren babes dauka. EBren proiektuan eta udalgintzan ari den jende oso garrantzizkoa”.

Zein da EBren osasuna une honetan?

EBn betidanik dago barne eztabaida handia. EB ez da alderdi monolitikoa, ezberdin pentsatzen dugun jendea gaude. Nik iritziak lasai eman ditut beti. Azkenaldion, hirukoan [EAJ, EA eta EBk osatua] egon behar horrekin, gure ildokoak oso kritikoak gara.

Batez ere, akordioa ez delako bakarrik Jaurilaritzan garatu, akordioa udaletara zabaldu dute, diputazioetara... Gure ildokoak EAJk bahituta sentitu gara, EAJren eranskina bagina bezala. Guretzat, alderdi gisa, funtsezkoa da nortasuna ez galtzea. Alderdia berritu behar dugu, baita buruak ere. Adinean aurrera doaz, denbora luze eman dute zuzendaritzan.

Madrazoren aroa pasa da, beraz.

Bai, eta ez da kontu pertsonala. Madrazok gauza batzuk ondo egin ditu. Oso konplikaturta da alderdi honen buru izatea. Oro har, gure ildoak balorazio positiboa egiten du.

Baina hirukoaren oso menpe gaude. EBko politika ia osoa gauzatu da beraren eta hirukoaren itunaren bidez. Bere proiektua gehiegi bisualizatu da hirukoan, ona litzateke alderdiaren burua aldatzea.

Hirukoa agortuta dago, beraz.

Bai. Etxebizitzaren, ongizatearen eta etorkinen gaietan aurrerapauso politik izan dira, baina prezio handia ordaindu dugu. Hirukoak EAJren indarra sendotzeko balio du, inposizioz jokatu du gainera. Ez Jaurlaritzan soilik, herrietan eta probintzietan ere bai. Horrek gure proiektua arriskuan jarri du.

Azken hauteskundeetako emaitzek zer eragin izan dute honetan guztian?

Emaitzak ez ziren pozgarriak izan, noski. Bipartidismoaren kalteak denok iragarri genituen, baina ez genuen horrenbesteko beherakadarik espero. Gure ildo-koentzat oso tristea izan zen EB hiruko koalizioan joan nahi izatea. Gure apustua Aralarrekin segitzea zen, udal mailan bezala Espainiako Kongresurako ere. Udal hauteskundetan lantzen hasi ginen EB-Aralar koalizioa luzerako apustua zen guretzat, batez ere, ezkerraren aldeko ariketan konfiantza hartzeko, benetako alternatibak sakontzen eta gizartearen gorpuzten joateko.

Zure ildoak zer proposatzen du?

Esan bezala, gure nortasuna ez galtzea. Hiritarren partaidetza kudeatzea, autogestioa. Gure programa mantentzea: programa, programa, programa...

Julio Anguita zaleak zarete beraz...

Bai. Finean programan islatzen da gure nortasuna. Egia da oso zaila dela, koalizioan ari zarenean, adibidez, hemen Odon Elorzarekin —nahiz PSEko kide berezia izan— akordioetara iristea eta zure nortasunetik ezer ez galtzea, zuk nahi duzun guztia beti egitea. Baina programari fidela izateak laguntzen dizu indartzen eta handitzen joatea, zure argudioak zabaltzea. Beste alderdien programan gure irizpide politikoak ikustea lorpen handia da guretzat. Donostiako Udalean beste alderdien

izaeran gure jarrera sartuz doala ikusi dugu. Adibidez, EAJ oposizioan dago eta batzuetan gure iritziekin bat egin du. Gobernuan zaudenean —EAJren kasua da— besteen jarrerak erraz baztertzen dira, noski.

Zein da Oskar Matutek lideratzen duen ildoaren abala edo bermea?

Izen ezagunez harago, herrietan lanean ari diren pertsonak gara, laguntza gutxiarekin eta geure esfortzuari esker. Oso jende garrantzizkoa da EBren proiektuan. Herri eta auzoetan jendearekin arituz eta politika eztabaidaren bidez gauzatzuz, diskurtsoa gizartearen zabaltzea eta bertan eragitea da gure asmoa. Barrura begira berriz, tokiko biltzarrek alderdian leku gehia-

“Llamazaresek Arrasatekoaz esandakoa umiliagarria, desleiala eta errespetu gabekoa da”.

go izatea nahi dugu, bestela EB alderdi presidentzialista bihurtuko da.

Javier Madrazoren ordezkotik ikusten al duzu Oskar Matute?

Ustekabe handia litzateke. Hasteko Madrazoak tranpa egin duelako. Alderdiaren errolda puztu du. Kideen %25 gehiago sartu du errolda berrian, delegatu berriak. Hauetako

%60ren botoa behar duenez, aparatua indartu du bere burua hautatua izateko. Alde hori ari da zorrotz lantzen eta zaintzen.

Jokabide horrek kolokan jar dezake EB?

Ez dakigu nola bideratuko den biltzarra. Jendearen asmoa eztabaida naturaltasunez bideratzea eta arauaren barruan jarraitzea da. Azken unean ikusiko dugu honek guztiak zer eragin izango duen eta egingo diren gogoe-tak jendeak nola hartuko dituen.

Bien bitartean, nola ikusten duzu Eusko Jaurlaritzaren ibilbide orria?

Ibarretxeren konpromisoa da, hala edo nola aurrera ateratzen saiatzen ari da. Kontsulta egingo zela esan zuen eta eutsi egiten dio. Ez dakit zer gertatuko den. Nork daki? Eusko Jaurlaritzaren proposamena izateko ekimen politikoa oso pobrea da. Herritarrek ibilbidean sinetsi dezaten ekimenak eztabaidan gehiago sakondu behar du. Pauso sendoak emateko gehiengo baten akordioa behar da. Adibidez, gizarteak onar dezake kontsultaren emaitza, baina hauteskundeon ondoren Jaurlaritza aldatzen bada, emaitzak ez al du balio? Egia da ere alderdi handien inobilismoa handia dela. PSE itxi da erabat, bere jarrera ez da onargarria.

Ibarretxe nola ikusten duzu?

Ahula. EAJko barne arazoak direla-eta, hasteko. Antza-baida sakonak daude eta ez du bide erraza. Desilusio handia ikusi dut nire inguruko jeltza-leengan. Ibarretxe krisiaren erdian dago. Nire iritzia da, errespetuz esana.

EBko oinarriek eta boto emaleek ulertu dute lehendakariaren ibilbide orria?

Batzuek bai eta beste batzuek ez, oro har gizarteak bezala. Hori bai, gehienek esaten dute alderdi politiko bate-na dela, ez gure proiektua.

Erabakitze eskubidearena edo kontsulta egitea ulertu al dute, berriz?

Bai. Besterik da zein lehentasun dau-

UDAL POLITIKAKO HAINBAT ATAL

“Monpaseko pasabideari bai, baina nolakoa ondo zehaztu ondoren”**Herritarren partaidetza eta auzoetako ordezkaria zara, obren arduraduna. Zer iritzi duzu Donostiaz?**

Donostia guztia ez da berdina noski, ezberdintasun handiak daude erdialdearen eta auzoen artean, baita bizi mailan ere. Oso hiri garestia da, ez etxebizitza bakarrik, bizimodua garestia da oso. Gure ardura alde hori lantzea da, gutxiago duenak gehiago eduki dezan eta alderantziz, ezberdintasunak gutxitu aldera. Ezberdintasuna bertakoen artean ageri den arren, probintziatik erostera edo kanpotik turismoa egitera datorren jendeak alde hori areagotzen du. Arazo honi aurre egitea da gure zeregin nagusietako bat.

Auzoak eta erdialdea: Donostiaren bitasun aipatua.

Bai. Eta auzoak oso biziak dira eta behar handiak dituzte. Eguneroko Donostia da garrantzizkoa niretzat. Inbertsioak egiten ari gara erdialdearen eta auzoen arteko ezberdintasunak mugatzeko, eta badago zeregina. Gai larriena etxebizitzarena da, etxe babestuen politika eskasa izan da, gutxi egin da. Plangintzak badaude, baina ez dira gauzatu oraindik. Hemendik urte batzuetara arazoa gutxitzea espero dugu, etxeak egingo direlako eta bereziki auzoetan. Bi proiektu daude abian: Auditx Akular, Altzan, eta beste bat Antondegi, Martutenen.

Garraio sistemak eman du zer esana.

Kritika asko izan da, arrazoizkoak. Institutioek ez dugu elkarrekin adostuta lan egin, hasteko. Udalen eta diputazioaren arteko koordinazioa oso beharrezkoa da. Donostiak politika bat egin dezake mugikortasunaren gainean, baina Pasaia, Errenteria edo Hernaniko beharrak kontuan hartu behar ditu. Ez da eskualdeko ez probintzia mailako ikuspegirik izan, eta hori landu behar dugu. Autobusekin hasi dira lanean baina Gipuzkoan dabilten autobusak ez dabilta Donostian. Donostiakoa garraio publikoa da, ez dago pribatizatua, eta jende gehiena probintzian mugitzen da. Koordinazio falta da. Txartel bakarrarena iruzurra izan da. Bada zereginik.

Monpaseko oinezkoen pasabideaz zer iritzi duzu?

Gure udal taldean aldeko eta aurkako jarrerak daude, EBN zein Aralarren, proiektua ontzat jo dutenak eta erresistentzia jartzen diotenak. Gure taldeak akordio bat onartu du pasabidea egiteko, Odon Elorzarekin hitzartua nolabait, zer motako pasarela izango den zehaztu gabe dago. Ingurumenean eraginak ondo aztertu ondoren zehaztuko dugu. Garrantzizkoa da informazioa herritarrei ematea, erakusketa horretarako dago. Proiektua ondo landuz gero, ingurumena zainduz, ez zaigu iruditzen naturan eragin horren bortitza izango denik.

kan haientzat. Kontsultaren beharra ikusten dute, baldin prozedura garbia bada. Nire iritziz, akordio bat lortzea alderdien artean kontsulta bideratzeko utopia da egun. Ez naiz kontra, urrun gaudela esan nahi dut. Galdera egin ahal izateko, alderdien arteko adostasuna lortzeko, ardurak hartzen joan behar da, ariketa moduak lantzen. Herritarrek kontsultaren garrantziaz jabetzeko pedagogia politikoa egin behar da eta ez dut hori ikusten.

Bestalde, zer iritzi duzu Arrasateko udalean landu den mozioaz?

Manipulazio eta hipokrisia handia izan dela.

Noren aldetik?

PSEren aldetik eta EAJren aldetik ere bai. Nik ulertzen dut PSE jasaten ari den egoera gogorra. Baina lehenengo mozioan, PPK aurkeztu zuena, EBk alde bozkatu zuen. Horretaz inork ez du ezer esan. PSE ez zen joan eta EAJ... Ez zela unea esan zuten. Protagonismo kontua izan zen, borroka mediatikoa. Horrek guri kalte egin digu.

EBko Joseba Ugalde eta Ander Rodriguez zinegotziak abstenitu dira azkenik.

Euren jarrera errespetatzen dut. Prozedura oso garbia izan da, jendeak erabakia eztabaidatu du. Beraiek bizi dute hobekien Arrasateko egoera txarra. Ander gaztea da, baina Josebak urte pila darama Arrasateko Udaletxean. Nire errespetu osoa dute eta beste jarrera bat hartu izan balute ere bai.

“Madrazok tranpa egin du.**Errola puztu du. Kideen****%25 gehiago sartu du****errola berrian. Hauetako****%60ren botoa behar du eta****aparatua indartu du”****Gaspar Llamazaresek gertatuaz esandakoak berriz...**

Llamazaresentzat zaila zen egoera kudeatzea. Baina bazeukan esan dituenak ez esateko argudio nahiko. Bere kideek txirla baten sentsibilitatea dutela esatea, udaletxean tragatu

dutena tragatuta! Llamazaresek esandakoa umiliagarria, desleiala eta errespetu gabekoa da. Iragan urteetako bere diskurtsoa oso sendoa izan da PPren aurrean, ez du amore eman. Oso kritikatuak izan gara. Horregatik ez dut ulertu Llamazarezen jarrera, berak sufritu ditu gehienbat Madrilen eztabaida politiko honen ondorioak.

Garzonek ANVko Ino Galparsoro alkattea espetxeratu du. Harritu al zaitu?

Zoritzarrez gaur egun ezerk ez gaitu harritzen. Mingarria da justizian ez sinetsi ahal izatea, politikaren menpe egongo dela beti pentsatzea. Ea noiz gaingintzen dugun egoera! ANV gobernatzen ari da legeek baimenduta. Oso zaila da ulertzea eta koherentzia baten barruan onartzea Garzonek hartzen dituen neurriak. Tristeena da jendea kezka bizi dela, hurrengoan ETAk nor hilko duen edo Garzonek nor espetxeratuko duen beldur. ■

www.argia.com

helbidean elkarrizketaren bertsio luzea.

Iulen Urbiola

«2000ko dekretua ia egun batetik besterako atzerapauso latza izan zen»

Euskara Kultur Elkargoko zuzendaria da Iulen Urbiola iruindarra. Pazientzia hartu du Nafarroan euskarak duen “kakao juridikoa” azaltzeko. Esan nahi baita dekretuak, ordenantzak eta beste onartzen direla euskara erasotzeko eta batzuek erasoak indargabetzen ahalegintzeko ingeniari-tza juridikoa erabili behar dutela etengabe.

ONINTZA IRURETA
Argazkia: Josu Santesteban

Iruñerriko Aranguren, Galar, Beriain eta Noain (Elortzibar) udalerriak eremu ez-euskaldunetik mistora pasako dira datorren urtean.

Adabakia da, egoera jakin bati begira. Euskarari lotutako egoera desberdina daude Nafarroan, oztopoak dituztenak.

Adabakia hitza erabili duzu. Pausoa eman da ordea, eskaera zegoen.

Batetik, bertako herritarrentzat aurrerapausoa izango da, dudarik gabe. Baina, bestetik, tranpa egiten du Nafarroako Gobernuak: gertaera horrek konpontzen al ditu Nafarroan euskara sustatzeko eta babesteko eman behar diren pausok? Ez. Zeren gaur egun,

eta hastapenetik [Euskararen Legeaz geroztik], hizkuntza eremuak dira euskara normalizatzeko, sustatzeko, babesteko oztopo handienak. Jada hori frogatuta dago.

Oztoporik handienak izateaz gain, eremuek nafarren artean diskriminazioa sortzen dute. Norberaren helbidean dago oinarrituta diskriminazioa, hemen bizi baldin bazara eskubide batzuk dituzu, beste leku batean bizi bazara beste batzuk. Hori ez da onargarria.

Eta hirugarren irakurketa: XXI. mendean, Europa moderno honetan, mugak beste garai bateko afera direla uste denean, Nafarroa barnean mugak ditugu eta batzuek diote muga horiek beharrezkoak direla.

Miquel Gros i Lladós katalanaren lan mardulak (*Recuperación del Euskera en Navarra*) ez du eremuen ezabaketa proposatzen.

Liburua oso interesantea da. Nik bat egiten dut dioenarekin, alegia, Nafarroako mapa soziolinguistikoa azken 20 urte hauetan, Euskararen Legea onartu zenetik gaur egunera arte, aldatu da, zeharo aldatu da. Zonifikazioa egin zenean zergatik sartu ziren herri batzuk eremu batean, beste batzuk bestean eta gainerakoak hirugarrenean? Horri erantzuteko dio Gros i Lladósek bere garaian, nahiz eta espreski ez egin, udalerriak hiru eremutan banatzeko euskararen presentziaren ehuneko hamarra, bosta eta bostetik beherakoa hartu zituztela kontuan. Euskararen Legea egin zeneko eztabaida irakurtzen baldin baduzu halako aipamenik ez dago.

Ez du hainbeste zehazten? Proportziorik ez da ageri eremuak banatzeko?

Legeak esaten duena da, gutxi gorabehera: “Ondoko udalerriak eremu euskaldunean daude”, eta izen zerrenda

dator. “Eremu mistoan honako udalerrriak daude”, eta izen zerrenda agertzen da. “Eremu ez-euskaldunean gainerako guztiak egongo dira”, ez ditu zerrendatu ere egiten. Ez dago beste irizpiderik legean. Orduan Pegenautek –garai hartako Grupo Moderadoko parlamentaria– hala esan zuen: “Badakigu ez dela egon irizpide zientifikorik eremuak egiteko. Badakigu aferra politikoa izan dela”.

Euskarak hiru eremuetan gora egin duela badakigu, baina nola egin aldarrikapenak inolako irizpide agerikorik erabili ez bazen?

Ezin dituzu irizpideak erabili aldarrikatzeko, ez daude-eta. Beno, erabili deza kezku aldarrikatzeko liburu honek frogatzen duena: nahiz eta zuek [Nafarroako Gobernua] espreski irizpide bat ez erabili, konturatzen baldin bazarete hau egin zenuten [ehunekok hamar, bost eta bost baino beheragoko proportzioak erabiltzea]. Hori egin bazenuten orduan, orain zergatik mantentzen duzue eredu hori egoera aldatu baldin bada? Hori beti defendatzen ahal dugu. Liburua oso baliagarria izango da diskurtsoa hobeto eraikitzeko.

Balio duena zer da orduan, gizartearen eskaria, presioa?

Gauzak aldatzeko? Gehiengoaren borondatea.

Urtea joan eta urtea etorri ez da “tokatzen” ordea.

Ez da tokatzen, eta egoera oso latza da. Euskararen Legea oso anbigua da eta horrek ahalbideratzen du hizkuntza politikan egun batetik bestera 180 gradu aldaketak egotea.

1986tik hona bost saiakera edo gehiago egon dira Euskararen Legea aldatzeko eta denek porrot egin dute. Gehiengoaren blokeoa egon delako; azken finean UPN eroso eta ados dagoelako zonifikazioarekin. PSNk, berriz, biltzar batean onartu zuen ponentzia

horrelako zerbait zioen hizkuntza politikari buruz: “Nafarroaren aferra berezia da, erakunde propioak ditu eta zonifikazio linguistikoa. Horretan sinesten dugu eta hori onartzen dugu”. Zergatik egoera ez den aldatzen? PSNk eta UPNk ez dutelako nahi.

Elkarrizketa honetan ageri ez bada ere, zeuk azaldu didazu Nafarroako “kakao juridikoa” 1986ko Euskararen Legearekin hasi eta gaur arte, baita orduz geroztik EKEk beste erakunde batzuekin batera aurkeztutako helegiteak ere. Zein izan dira momentu gogorrenak euskararentzat?

2000. urtea. Beno, 2000 baino lehen lehenengo pausoak sumatu ziren. 2000ko foru dekretua ia-ia egun batetik bestera emandako atzerapauso oso latza izan zen. Latza diot, esan nahi baitut eremu mistoan bizi garen euskaldunok ia-ia eskubiderik gabe geratu ginela, praktikan daukagun eskubide bakarra da gure seme-alabak euskaraz matrikulatzea. Eta ez da

“Euskararen Legea oso anbigua da eta horrek ahalbideratzen du hizkuntza politikan egun batetik bestera 180 gradu aldaketak egotea”

ahaztu behar, nahiz eta eremu mistoan %20a izan euskalduna, zenbaki absolututan, eremu mistoa da euskaldun gehien dagoen tokia Nafarroan. Eremu euskaldunean ez dago eremu mistoan adina euskaldun. Beraz, Nafarroako euskaldun kopururik handiena eskubiderik gabe gaude, ahaztu gabe eremu ez-euskalduneko euskaldunak.

Dekretuez gain [2000koa eta 2003koa], Iruñako Udalaren aferrak ere jarraitu ditugu. 2000ko dekretua

atera zenean zer egin zuen Udalak? Hauxe esan zuen: Dekretua Nafarroako Gobernuarena denez nik ezin dut aplikatu euskararen ordenantza.

Alegia, Udalaren ordenantzak euskararentzat hobeak ziren dekretua baino.

Bai. Udalak zioen Gobernua gainetik zegoela. Beraz, dekretuak, nolabait, ordenantza kateatzen du.

Komeni zitzaion dekretuari kasu egitea.

Bai, baina ez dugu ahaztu behar Espainiako Konstituzioak autonomia lokala ezartzen duela. Bere aferetan udalak bere kompetentziak ditu. Iruñako Udalak hori kontuan hartu ez zuenez kontra jo genuen eta arrazoiak eman ziguten. UPNk hori ikusita araudia aldatu zuen. 2000tik hona euskararen ordenantza hiru aldiz aldatu du, euskararen presentzia murrizteko irizpideak segita, noski.

2000ko dekretua eraso gogorra, beraz.

Eta orain beste momentu latz baten aurrean gaude hezkuntzan. Elebitasunaren onuretan oinarrituta ingelesa eta gaztelania ezarri nahi dituzte.

Euskararen Nafar Institutuarekin ba al duzue harremanik?

Protokolozko erlazioak izan ditugu, lanekoak ez. Gu, dena den, prest gaude kolaboratzeko, gure prestutasuna helarazi diogu Xabier Azanza zuzendariari. Orain berak jakingo du gurekin lana egin nahi duen ala ez. Ez dugu ahaztu behar gurekin lana egiteak esan nahi duela euskara aurrera eramatea Nafarroan.

Horrekin zer esan nahi duzu, itxaropen gutxi duzuela?

Itxaropena? Dugun historiarekin esperantzak ez dauka lekurik une honetan, lanak dauka lekua. Nafar euskaldun gehienak eskubiderik gabe gaude eta urteak daramatzagu horrela. ■

Babeslea: Bergarako Udala

Bergarako Udala

**Bergarako Udala,
euskarazko komunikabideen alde**

TALAIAN

“Ardi beltzak”, artzain zuriak?

Roberto Zearsolo Guggenheim Museoko finantza ardura-dun ohiak eginiko ia milioi erdi euroko iruzurrak zeresan politiko-a eman du joan den asteen. Aste honetan horren inguruko eztabaida parlamentarioa egingo da eta arreta judiziala ere eskainiko zaio. Museoko lehendakari nagusiak, Juan Ignacio Bidartek, agerraldia egin beharko du Eusko Legebiltzarrean eta auzitegian, ustezko iruzurgileak deklaratu beharko duen auzitegi berean. Orain arte ez du inork dimititu, ez ustezko iruzurgilearengan konfiantza izan zuten Bilboko museoko kudeatzaileek ezta hura aukeratu zutenetaz fidatu ziren politikoeke ere. Eta okerre-na da museoaren kudeaketaz arduratzen direnek, erantzukizuna “ard beltz”arena soilik izango balitz bezala jokatzan dutela.

Herri Kontuen Euskal Epaitegia (HKEE) delakoaren arduradunek Bizkaiko Batzar Orokorren aurrean hitz egin zuten aurreko asteen. Han esan zuten Tenedora sozietateak zein Guggenheimeko higiezin enpresak sozietate anonimoa eratu behar zutela auzitegiak eurak kontrolatu ahal izateko. “Auzitegiak kontu-ikuskapenen inguruan emandako aholkuak jarraitu izan balituzte irregulartasunak saihestu zitezkeen 1998az geroztik”, gaineratu zuen. Museok ikuskapenen ohitura 2007an berreskuratu zuen, aurreko bederatzi ekitaldietan halakorik egin gabe egon ondoren. 1998 eta 2005 artean egin zituen, hain zuzen ere, museoko finantza arduradun ohiak desbideratze ekonomikoak. Horregatik, ez da bidezkoa erantzukizun guztia finantza zuzendari ohiari, “ard beltza”ri egozte-a. Zer egin zuten “artzain zuriak” egoera hori saihesteko? Jakin denez ezer ere ez, HKEEren bidez aholkuak eman baino ez. Eta denak dira “artzain zuriak”, Bidarte zuzendari nagusitik hasi eta HKEEraino, tartean Eusko Jaurlaritz-a ahaztu gabe. Beraz, ezin da “ard beltza” soilik begiratu.

Juan Mari Arregi

Arreta gutxi piztu duen Asanblea

FRANTZIAKO ASANBLEA NAZIONALEAN 577 diputatue-tatik 50ek hartu zuten parte hizkuntza gutxituen ezta-baidan. Dena dela, hizkuntza gutxituen aldeko diputa-tu zein herritarrek ez zuten asko esperoko asanblea hartatik. Ondorioa behintzat halakoa izan da: Christine Albanel Kultura ministroak esan du Konstituzioa-ren 2. artikulua ez dutelako aldatuko, legeak ez duela hizkuntza gutxituen ofizialtasuna onartuko eta Euro-pako Hizkuntza Gutxituen Ituna ez dutela sinatuko.

Lege proposamena ezin onartu

NAFARROA BAI-KO Txentxo Jimenez parlamentaria oporretan baitzen. Aralarrek barkamena eskatu die NaBairen boto emaleei gertaera hankasartzetaz joz. Kontua da Ezker Batuak Aranguren, Galar, Beriain eta Noain (Elortzibar) eremu ez euskaldunetik misto-ra pasatzeko proposamena egin zuela. Gehiengoa lortzeko 26 boto behar ziren. PSN, Ezker Batua eta NaBairen botoak nahikoa ziren, baina Jimenezen botoa falta zen. Agian, uda baino lehen beste bozketa bat egiteko aukera izango da.

BAHEA

Jose Maria Ruiz Soroa Aldaketa plataformako kideak *El Mundo* esanak: “Ama hizkuntza jasotzeko eskubi-deaz hitz egitea zentzurik ez duen asmakuntza da. Ama hizkuntza ez den beste hizkuntza batean hezi izateak gaitzespena dakarrenik ez da egia. Gaitzespen sentimendua sortuko da umeak hizkuntza bat inposatua, behartua dela sumatzen badu”.

Konrado Mugertza, Euskadiko Eskola Kontseiluko presidentek *Deian* esanak: “Horrelako plataforma bat [gaztelaniaren defentsan agertu diren gurasoen] sortzea tamalgarria iruditzen zaiz, gaztelaniaren desagerpenaz hitz egitea irragarria delako (...) Inposaketei buruz hitz egin behar baldin badugu, niri Espainiako Konstituzioak inposatu dit gaztelan-iaz hitz egin behar dudala. Baina inposakete inora eramango ez gaituzten bezala, euskalduna bezalako Estatu batek, herritarrek bi hizkuntza ofizialak ikas ditzaten bermatu behar du”.

Inazio Agirrek *Berrian* esanak: “Euskaldun eleaniztu-nezko Euskal Herria euskalduna baztertzeko, elebi-tasun sozialaren mitoa asmatu dute. Politika horrek hizkuntz berdintasuna ukatzen du, ez du hizkuntz gatazka konpontzen, ez asimilaziozko harremanak gainditzan. Defizit hori zuzentzeko, hizkuntza guz-tien iraunkortasuna bermatu behar da, bakoitzaren nagusitasuna ziurtatuz bere lurraldean”.

IBARRA SAGARDOTEGIA

Ibarra auzoa z/g. Zornotza 943 73 11 00 info@ibarra-sagardotegi.com

ILLIMANI

Boliviako izpiak
eta hizkiak

TXOMIN TXUEKA & AMETS ARZALLUS

Testuak gaztelerara, frantsesera eta ingelesera itzulita.

“Pausoa egiten da La Pazera aurrena.
Hankak lurreraino iristen baitira han ere,
baina oxigenoa ez da iristen bururaino.
Arnasa ematen oso zuhurra da Boliviako
atmosfera. Bestela hori ere lapurtua
zuketzen honezkero kolonizatzaileek...”

ARGIAko
harpidedunek
-0%15

25€

ESKAERAK | 943 37 15 45 | www.argia.com | denda@argia.com |

XXI.eko gosearen mekanismoak eta onuradunak

Burbuilaka funtzionatzen du kapitalismoak. Puntu-com burbuila zapartatu zenean, etxegintzarena puztu zen. Hura hertu delarik, lehengaiena hazten ari. Elikagaien hilabeteotako krisia honekin dago lotuta, baina baita urteotan nekazaritzan multinazionalak hartu duten nagusitasunarekin ere.

ELIKAGAIAK PLANETA OSOAN garestitu dira denbora laburrean, denetan eta izugarri. Janari eske matxinadak lehertu dira Haitin bezala Yemenen, prezioen gorakadagatik karrikak sutu dira Mexikon eta Egipton. Bat-batean, komunikabide nagusietan hasi dira aipatzen duela gutxi arte ekologisten edo altermundialisten gaia zena: mende berriko arazo nagusienetakoa izango dela herri-tarrek elikadura segurtatzea.

Oinarritzko elikagaiak karioago ego-tearen errudun jo dituzte klimaren aldaketa, petrolioaren prezio altuak, dolarraren ahuldadea, bioerregaien ugaltzea, eta baita India eta Txinan herritarrek gero eta okela gehiago kontsumitzea ere. Egiatzko aldaketak denak. Baina zenbait idazlek azpimar-ratu dute honako hau: azken hamar-kadotan ekonomiaren gainerako alo-rretan bezala nekazaritzan ere nagusitu den araugabetze edo desregulazioa. Idazleotakoa da Gretchen Gordon, Food First (Garrantzitsuena Janaria) elikaduraren eta garapenaren aldeko mugimenduko kidea, *World War 4 Report* gunean “Elikadura krisiaren atzean dagoena” artikulua idatzi duena.

“Esandako faktore horiek guztiak –idatzi du Gordonek– beren garran-tzia izan dute gaurko krisian, baina horiek aipatuz batzuek ihes egiten utzi nahi diote ipuin honetako benetako errudunari. Araugabetzeari alegia”. Gordonek munduko gosetearen oke-

rragotzea alderatu du AEBetan hipo-teka ustelekin sortu den krisiarekin. Biak direlakoan ekonomiaren atal nagusietan arauak ezabatu eta merka-tuko indarrei, korporazio handiei, eskuak libre utzi izanaren ondorio.

Munduko Bankuak eta Nazioarteko Diru Funtzak garapenerako kredituak ematekotan planeta osoko gobernua-k behartu zituzten nekazaritza babeste-ko zeuzkaten politikak suntsitzera. Oinarritzko janarien prezio babestuak pikutara joan ziren 1980-90eko urtee-tatik aurrera. Edozein herrialdetan edozein nekazarik konpetitu behar zuen urrutitik multinazionalak ekarri-tako produktuekin. Europa eta Ipar Amerikako nekazaritza industrialak ekoitzitako produktu merkeek hondo-ratu zituzten geroztik milioika baserri-tar txiki mundu osoan.

Nekazaritzaren liberalizazio edo araugabetzearen beste ondorio larri bat izan da uztia erreserbak suntsitzea. Mende luzez uztia erreserbek erregula-tu dute munduko elikadura, prezioen gorakadak bezala behearakadak leun-duz. Nekazari txikiak arruinatuta hirie-tako txabolategietara bidalirik, mundu-ko elikadura korporazio gutxi batzuen kontrolpean geratu zen, eta jendeak larrialdietarako erreserbarik gabe.

Duela bi urtetik honantz, elikagaien mundu mailako egoera berriak topo egin du hipoteken krisiarekin. Zeren eta mundu osoko finantzak krisian

Marta S. Gufstasson argazkilariak sinatzen duen hormairudi hau ez dakigu zein hiritatik dagoen hartuta, baina ederki mamitzen du elikadura-burujabetzaren aldarria: bi neskato artasoro baten ondoan maiza jaten. (Ingelesezt idatzita daukan “slap” horrek besteren artean “zaplatekoa” ere esan nahi du, baina “slap-up” triapakada da). Bioerregaiak modan jarri geroztik sortutako istiluen artean famatua izan da iaz Mexikok ezagutu zuen “taloen gudua”. Baina bioerregaiak zabaldu eta espekulatzailak lehengaietan inbertitzen hasi aurretik, munduko nekazaritza osoa zegoen azpiko-z gain eraldatua. Milioika nekazarik utzi dute ofizioa, soro sail handiak daude abandonaturik eta bitartean populazioen kontsumitzeko moduak ere aldatu dira, urrutiko produktu merkeetara ohituta.

murgildu direnean, inbertsiogile askok lehengaietan aurkitu dute beren sosak kokatzeko gune aproposa. Guztia borobiltzeko, petrolio urritzen has-tean bioerregaiak are gehiago handitu dituzte prezioak. “Bioerregaiak –ida-tzi du Gretchen Gordonek– larriago-tu egin dituzte espekulazioa eta prezio garestiak, baina boom hau ez zen ger-tatuko baldin eta merkatua araugabe-turik egon ez balitz”.

Goseak dirua ematen du

Oraingo goseti-matxinadek eta mundu osoan milioika nekazarik beren produkzioak abandonatu izan-nak frogatzen dute, aditu askoren esa-netan, Munduko Bankuak eta Nazio-arteko Diru Funtzak azken hiru hamarkadotan bortxaz ezarritako for-mulak huts egin duela. Aldiz, formula horri esker aberastu diren korporazio erraldoiak sekula baino irabazi han-diagoak ari dira lortzen.

The Independent egunkari ingelesean Geoffrey Lean erredaktoreak honako lerrobua ipini dio maiatzeko kroni-ka bati: “Multinazionalak milaka milioitako etekinak lortu dituzte munduan janari krisia handitzen den une berean”. Hona kopuru batzuk: Monsanto aurtengo lehen hiruhile-koan iazko irabaziak bikoiztu egin ditu, Cargill-ek %86 handitu, Archer Daniels Midland-ek %42. Ongarrie-tan munduko handienetakoa den

Mosaic-ek iazko irabaziak halako 12 lortu ditu.

Aldi berean, Janari eta Nekazaritzaren Erakundeak (FAO ingelesezko sigletan) abisatu du 37 herrialde dardela elikagai behar gorrian, eta janik ezak liskarrak eragiten dituela mundu osoan.

Planetako nekazaritzaren eta janarien jabe egin diren multinazionalen zerrenda Alfredo Jalife-Rahme-k eman du Mexikoko *La Jornada* egunkari ezkertiarrean, "Seis transnacionales controlan granos y cereales" izeneko analisisan. Izan ere, 1980ko hamarkadatik aurrera gobernuak janari erreserbak suntsitzen hasi zirenetik, esku batekin nekazaritza eta bestearekin farmazia kontrolatzen dituzten korporazioak egin dira nagu-

si. Hor daude Monsanto, Cargill, Dupont eta Novartis ezagunak. Gero-ago, *hedge fund* famatuak eta bestelako funtsak ere lehengaietan murgildu dira, eta hiru hamarkadaren ondoren planetako elikagaien kateak ez du ordura arte zenaren antzik.

Cargill, Continental CGC, Archer Daniels Midland (ADM), Louis Dreyfus, André eta Bunge and Born, sei multinazional horiek osatutako *cartela* omen da planetako elikagaien jabe, hasi laboreetatik (gari, arto, olo, sorgo, garagar, zekale...) eta esnekietaraino, barne hartuz okela, olio eta koipe, fruitu, azukre eta espeziak. Sei korporazio nagusioi beste 40 erraldi gehitu behar zaizkio. Horietan buruzagi direnen zerrendetatik aterata, biren izenak eman ditu Jalife-Rahmek. Bata

filantropo itxurak egiten dituen George Soros, gaur egun Argentina-ko Pamparen jabe dena, hango lurren erdiak sojataru bihurtuta. Bigarrena Al-Gore, Clintonekin AEBetako presidenteorde izan ondoren klima aldaketaren arriskuen profeta dabilena, eta idazle honen hitzetan Generation Investment Management korporazioaren sozio eta bioetanola egiten duen beste baten bazkide dena.

Gretchen Gordonek dioenez, konpainia erraldi horiek komertzioan ari dira, edozein banku ariko litza-tekeen modu bertsuan, baina haien erabakiek munduko barazki, labore eta haragien prezioetan dute eragin zuzena. Beren hautu bakoitzak dauka eragina elikadura sistema osoan.

Mila adituk esana dago, bestalde, hipoteken eta etxegintzaren burbuila lehertu denetik, munduko kapitalek lehengaietara jo dutela, burbuila berria sortuz. Kontua da hipoteken burbuilak eztanda egindakoan jendeak etxea galduko duela, eta aldiz elikaduraren lehertuko denean jendeak gosea pasako duela.

Gordonen ustez elikaduraren garestitzea hasi baino ez da egin. "Burbuilok ia beti lehertu egiten dira. Kontua da elikadura orain ikusten ari garena burbuilaren beroaldia dela. Gauzak okertzen hasiko direnean, lehengaien prezioak bikoizteraino garestituko dira, hilabete gutxi barri". Eta ondoren, zenbat urte beharko dira munduko nekazaritza birrantolatzeke? ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Arriagane - Boroa
Amorebieta (Bizkaia)
Tel / Fax: 94 673 03 76

**MADERAS
IXER
OHOLTZAK S.L.**

TARIMAS - RODAPIES - MOLDURAS
FRISOS - CANES - MOSTRADORES

www.maderasixer.com

UXARTE sagardotegia

Urte osoan aste bukaeratan irekita!

Montorra, 6 • ZORNOTZA • 946 308 815

Jose Ignazio Ansorena

Han urrun etxe pospola

Han urrun etxe pospola, hola, hola,
tximinitik gora kea dariola, hola, hola.
Gaintxoan arbola, zelai erdian,
erreka pospola etxe atarian,
eta tralala, eta tralala,
dena txiki, txiki, txikia, hola.

1936ko urriaren gau batean, matxinoek Arrasateko hiru apaiz —Jose Joakin Arin, erretorea, Joseba Markiegi eta Leonardo Guridi laguntzai-leak— afusilatu zituzten Oiartzungo hilerriaren ondoan euskaltzale eta abertzaleak zirelako. Markiegi zen haur abesti eder eta zirraragarri honen hitzen egilea. Doinuak Emile Jaques-Dalcroze, musikaterapia eta erritmikaren aitzindari izandako suitzar musikari handia, du egile. Bere ikasle Joan Llongueresek egokitu zuen katalunierara eta hortik hartu omen zuen Markiegik *Pospoliña* mugimenduen bertsiorako.

Abesti honek, hitzen eufoniaren jolas ederraz gainera, badu alegoria tankera. Garai hartako abertzale sutsu haiek nolako etorkizuna nahi zuten Euskal Herriarentzat umetxoei erakusteko era soil bezain eraginkorra: *etxe pospola*.

* * *

Arrasaten berriro odola protagonista azken garaiotan. ETAk hildako langile baten odola. Berriro entzun dugu denetarik ETakoengatik. Hitz gehiegi eta maiz desegokiro erabilia. Horrelakorik egiten duena fanatikoa da, ez du beste hitzik behar.

Zer gertatu da abertzaletasunean azken urte luze haue-tan? Nola bihurritu da bidea hainbeste? Agian pentsatu genuen ultraespainolen fanatismoa larrutik ezagutu genuelako ez zegoela arriskurik gurean horrelakorik sor zedin. Inor ez dago, baina, amildegi horretatik urruti. Israel eta Palestinako kasua adibide.

ETAk gizarteari ekarri dizkion kalteak ugari eta handiak dira. Biktima zuzenei aurrenekoak noski. Baina abertzale-tasunari ere erruz ekarri eta ekartzen dizkio. Lortu du aber-

JUDIT FERNANDEZ

tzaletasunaren eremuan —ezkerrekoan ere bai— gorrotozko erretena sortzea. Ahal izan duen neurrian, baita euskal kulturen ere. Eta asmo abertzaleen perzeptzioa nahastea gudan eta gizarte osoan. Azken honetarako kolaboratzaile finak izan ditu estatu eta estatusaren propagandaren aldetik.

Horregatik, besteak beste, ez dut uste ETA abertzale jendeak gobernatzen duenik. Ekintzai-leak ustezko abertzale fanatikoak dira, zalantzarik gabe. Bihar buruzagiak ni edo zu akabatzea komeni dela esaten badie,itsu-itsuan horixe prest betetzeko daudenak. Baina zer, nor, nola, non, noiz erabakitzen dutene abertzaleenak ez diren beste interes batzuk dituzte.

* * *

Kalte eginda dago. Nola lortu ahalik eta azkarren kalteak ez handitzea? Ez da lantegi erraza. Ez dut uste Espainiako gobernuak abiatutako neurririk gabeko errepresio bideak ere ezer onik ekar dezakeenik. ETAk esan eta egiten duen guztiari amen esateak ere ez. Aurrena etxekoa konpontzen hasi behar dugu. Denok, baina bereziki ezker abertzaleko jendeak berak ETARI eskatu behar dio, modu eraginkorrean, bere jardun garratza gelditu dezan.

* * *

Abertzalea... hitz ederra zen. Aberria maite duena. Ez du gorrotoaz ezer adierazten. Ni abertzalea naiz. Baita independentziazalea ere. Uste sendoa dut horixe dela bide bakarra Euskal Herriak herri gisan etorkizun ona izan dezan.

Baina abertzaleaz gainera, bestelako usteak ere badituzte bizitzan. Oinarrizkoenetako bat Txillardegik, hizkuntzaz ari zela, aspaldi formulatu zuen hobeto ezin: “Bideak erakusten du helburua eta ez alderantziz”. Nahia ere badituzte gizartearen eta munduan *kupida lege izatea* esaterako.

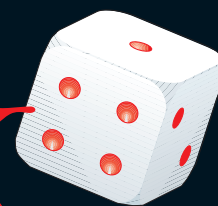
Joseba Markiegik zer esango zuen ETArean aurrean? Ez dut dudarik: “Ez, horrela etxe pospola gero eta urrunago”. ■

gure!
arteak
euskaraz

ASTE HONETAKO

zozketa

Atalaia Jatetxea

Afaria bi lagunentzat

Aritz ondo, 69
Irun, GIPUZKOA

www.restaurantatalaia.com

1

Gogoia aldizkaria

10 ale opari

ILCLI
Jose Elozegi etorbidea 275
Donostia GIPUZKOA

Tel. 943 01 74 26

www.ilcli.ehu.es/

2

Istilu banaketak

4 arropa sorta

Kalamua 25, behea
Elgoibar GIPUZKOA

www.istilu.com

3

Ur Urdaibai

2 bikoterentzat Urdaibaiko
Erreserban kanoa zeharkaldia

Laidako Hondartza - Arketa auzoa, z/g
Ibarrangelu, BIZKAIA

www.urdaibai.com

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

GAINSBOROUGH GAINBEGIRATUZ

- Olatz Gerrikabeitia Berrizbeitia (Berriz)
- Lurdes Uzkudun Etxenagusia (Errezil)

JOLASTOKI JATETXEA

- Jose Aierbe Mendizabal (Beasain)

TARPOON URPEKARITZA

- Donostiako Hizkuntza Eskola Ofiziala (Donostia)

URDAZUBIKO LEZEAK

- Juan Jabier Iturralde Maisterra (Iruñea)
- Larrako AEK euskaltegia (Bilbo)
- Saioa Arando Lasagabaster (Aretxabaleta)
- Edurne Zuazabeitia Olabe (Gasteiz)
- Maite Arregi Tejeria (Villabona-Amasa)

ILLIMANI

- Ana M. Zubiarrementeria Olañeta (Eibar)
- Agustin Egaña Heras (Bilbo)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

Hau da Euskararen Etxea

gure
artean
euskaraz

euskararen
e t x e a

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

Agoitz plaza, 1 · 48015 Bilbo (San Inazio auzoa) · Tel.: 94 405 23 83 · Faxa: 94 405 24 07
eiz@euskararenetxea.net · www.euskararenetxea.net